

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή
Hellenic Parliamentary Budget Office

ΕΚΘΕΣΗ Γ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2021

ΑΘΗΝΑ, Δεκέμβριος 2021

www.pbo.gr

[κενή σελίδα]

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή αφορά το τρίτο τρίμηνο του 2021. Για τη σύνταξη της έκθεσης χρησιμοποιήθηκαν επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία στα οποία μπορεί να μεταβεί κανείς μέσω των ηλεκτρονικών συνδέσμων στις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου, αλλά και μη δημοσιευμένα στοιχεία που παρασχέθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Ευχαριστούμε το Υπουργείο Οικονομικών (ιδιαίτερα το ΓΛΚ και τον ΟΔΔΗΧ), το Υπουργείο Εργασίας (ιδιαίτερα τις οικονομικές υπηρεσίες, τον e-ΕΦΚΑ, το ΚΕΑΟ και τον ΟΠΕΚΑ) και την ΑΑΔΕ για την παροχή πρόσθετων στοιχείων και διευκρινίσεων. Ενδεχόμενα λάθη και παραλείψεις είναι αποκλειστική ευθύνη του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή.

Η Επιστημονική Επιτροπή:

Άγγελος Κανάς

Παναγιώτης Κωνσταντίνου

Ναπολέων Μαραβέγιας

Αθανάσιος Ταγκαλάκης

Ο Συντονιστής:

Φραγκίσκος Κουτεντάκης

[κενή σελίδα]

Περιεχόμενα

Σύνοψη	7
Summary	9
1. Μακροοικονομικές εξελίξεις	11
1.1. Διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον	11
1.2. Εγχώριο περιβάλλον.....	13
ΑΕΠ και συνιστώσες	13
Βραχυχρόνιοι δείκτες	14
Προβλέψεις και προοπτικές.....	15
Κίνδυνοι.....	16
Ρευστότητα.....	16
Πληθωρισμός	17
Εξωτερικός τομέας	18
Ανεργία.....	19
Απασχόληση	19
Ροές μισθωτής εργασίας	20
Αμοιβές.....	20
Διαθέσιμο εισόδημα	20
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις	21
2.1. Δημοσιονομικά στοιχεία Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2021	21
Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις.....	23
2.2. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου	24
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου.....	24
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων	25
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων	29
2.3. Δημόσιο χρέος.....	30
Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων.....	30
Εκδόσεις εντόκων γραμματίων	31
3. Διαρθρωτικές εξελίξεις.....	33
3.1. Κοινωνική ασφάλιση	33
3.2. Κοινωνική πρόνοια.....	35
3.3. Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός.....	36
3.4. Τράπεζες.....	38
3.5. Αποκρατικοποιήσεις	39

Ευρετήριο πινάκων

Πίνακας 1 ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%).....	14
Πίνακας 2 Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης Ιανουαρίου - Οκτωβρίου, σε εκατ. ευρώ	22
Πίνακας 3 Κατανομή πλήθους οφειλετών με χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση	27
Πίνακας 4 Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση, σε εκατ. ευρώ	27
Πίνακας 5 Κατανομή πλήθους μητρώων οφειλετών με χρέη προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.....	29
Πίνακας 6 Κατανομή κύριων οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ	30
Πίνακας 7 Εκτέλεση Προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2021, σε εκατ. ευρώ	33
Πίνακας 8 Αριθμός εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (κύριας σύνταξης) στο τέλος κάθε τρίμηνου κατά τα έτη 2019-2021 (ποσά σε ευρώ).....	34
Πίνακας 9 Αριθμός εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (επικουρικής σύνταξης) στο τέλος κάθε μήνα, Απρίλιος – Σεπτέμβριος 2021 (ποσά σε ευρώ)	35
Πίνακας 10 Δαπάνη καταβολής επιδομάτων ΟΠΕΚΑ, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2021, σε ευρώ	35
Πίνακας 11 Αριθμός δικαιούχων επιδομάτων ΟΠΕΚΑ, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2021	36

Ευρετήριο διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1 Δείκτης διεθνούς αβεβαιότητας (WUI).....	12
Διάγραμμα 2 Πληθωρισμός εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού.....	17
Διάγραμμα 3 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου, σε εκατ. ευρώ..	18
Διάγραμμα 4 Ποσοστό ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη.....	19
Διάγραμμα 5 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ.....	24
Διάγραμμα 6 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων, σε εκατ. ευρώ	25
Διάγραμμα 7 Εισροές και εκροές ληξιπρόθεσμου υπολοίπου, σε εκατ. ευρώ.....	25
Διάγραμμα 8 Πραγματικό και ανεπίδεκτο είσπραξης ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, σε εκατ. ευρώ	26
Διάγραμμα 9 Ποσοστιαία κατανομή συνόλου ληξιπρόθεσμων οφειλών νομικών προσώπων προς τη Φορολογική Διοίκηση.....	28
Διάγραμμα 10 Ποσοστιαία συμμετοχή μεταβολής ληξιπρόθεσμων οφειλών νομικών προσώπων προς τη Φορολογική Διοίκηση (1/11/2019-31/10/2021).....	28
Διάγραμμα 11 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων.....	30
Διάγραμμα 12 Ποσοστό ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη	37
Διάγραμμα 13 Ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα προ και μετά κοινωνικών μεταβιβάσεων 2018-2020.....	38
Διάγραμμα 14 Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε δις ευρώ	39

Σύνοψη

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας συνεχίστηκε και στο τρίτο τρίμηνο του έτους με υψηλό ρυθμό μεγέθυνσης 13,4%, αποκαθιστώντας το μεγαλύτερο μέρος των απωλειών του προηγούμενου έτους. Παράλληλα, σημειώνεται αύξηση της απασχόλησης και μείωση της ανεργίας ενώ περιορίζεται το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Από την άλλη πλευρά, ο πληθωρισμός (σύμφωνα με τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) καταγράφει σημαντική αύξηση, στο 4% τον Νοέμβριο του 2021, προερχόμενος κατά κύριο λόγο από το κόστος ενέργειας και η εξέλιξή του παραμένει αβέβαιη. Οι βραχυχρόνιοι δείκτες, τέλος, καταγράφουν θετικές προσδοκίες για την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας στο τελευταίο τρίμηνο του έτους.

Στα δημόσια οικονομικά, τα στοιχεία του δεκαμήνου Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2021 δείχνουν μια λίγο καλύτερη εικόνα σε σχέση με το προηγούμενο έτος που, εφόσον διατηρηθεί – και σε συνδυασμό με το υψηλότερο ΑΕΠ – ενδέχεται να οδηγήσει σε μικρότερο πρωτογενές έλλειμμα το 2021 από όσο προβλέπεται στον Προϋπολογισμό του 2022. Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρότι σημαντικά αυξημένο, διατηρεί το ευνοϊκό προφίλ αποπληρωμών και η χρηματοδότησή του εξακολουθεί να γίνεται με ευνοϊκούς όρους. Παράλληλα έχει δρομολογηθεί η πλήρης εξόφληση του χρέους προς το ΔΝΤ και η μερική εξόφληση του διακρατικού χρέους (GLF).

Παρά τη θετική εικόνα υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τους επόμενους μήνες. Η νέα μετάλλαξη του κορωνοϊού, η σχετικά χαμηλή εμβολιαστική κάλυψη του πληθυσμού και, κυρίως, οι αδυναμίες στο σύστημα υγείας σε υποδομές και προσωπικό που έχουν οδηγήσει σε διπλάσια θνησιμότητα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αυξάνουν την αβεβαιότητα για την εξέλιξη της πανδημίας και την επίπτωσή της στην οικονομική δραστηριότητα. Επιπρόσθετα, τον Μάρτιο του 2022 αναμένεται η λήξη του έκτακτου προγράμματος αγοράς κρατικών ομολόγων λόγω της πανδημίας (PEPP). Η πρόσφατη απόφαση της ΕΚΤ να διατηρήσει τις επαναγορές τίτλων που λήγουν μέχρι το 2024 καθώς και η δυνατότητα αντικατάστασης τίτλων άλλων κρατών με τίτλους ελληνικού δημοσίου, δημιουργούν συνθήκες ομαλής μετάβασης μετά τη λήξη του έκτακτου προγράμματος που πρέπει όμως να αξιοποιηθούν επαρκώς με την απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας. Πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη το ενδεχόμενο μεταστροφής της νομισματικής πολιτικής σε περίπτωση διατήρησης των πληθωριστικών πιέσεων (η ΕΚΤ αναθεώρησε ανοδικά την πρόβλεψη για τον πληθωρισμό του 2022 από 1,7% σε 3,2%). Σημειώνεται ακόμα ότι από το 2023 θα τεθεί σε εφαρμογή το υπό αναθεώρηση Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης που θα προδιαγράφει μια πορεία αποκατάστασης της δημοσιονομικής ισορροπίας και θα επαναφέρει δημοσιονομικούς περιορισμούς που είχαν ανασταλεί.

Με δεδομένες αυτές τις αβεβαιότητες, διαμορφώνεται ένα αρκετά ρευστό εξωτερικό περιβάλλον εντός του οποίου θα κινηθεί η ελληνική οικονομία στα επόμενα έτη και ο ρόλος της οικονομικής πολιτικής αναμένεται να είναι κρίσιμος στον καθορισμό των ρυθμών μεγέθυνσης. Ο Προϋπολογισμός του 2022 προβλέπει σημαντική μείωση του πρωτογενούς ελλείμματος (1,4% έναντι εκτίμησης 7% για το 2021, σε όρους ESA) που θα προέλθει από τη

μερική απόσυρση των έκτακτων μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά αναλογούσαν σε περίπου 9% του ΑΕΠ ετησίως για το 2020 και 2021 και θα περιοριστούν σε 2,2% του ΑΕΠ για το 2022. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι μια δυσμενής εξέλιξη της πανδημίας καθώς και μια συνέχιση των αυξήσεων του κόστους ενέργειας μπορεί να προκαλέσει πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις που θα μπορούσαν να περιορίσουν την έκταση της δημοσιονομικής προσαρμογής. Η εξαγγελία πρόσθετων μέτρων κάλυψης του αυξημένου κόστους ενέργειας, λίγο πριν την ψήφιση του Προϋπολογισμού, είναι ενδεικτική.

Η δημοσιονομική προσαρμογή που προβλέπει ο Προϋπολογισμός δεν αναμένεται να έχει αρνητική επίπτωση στο ρυθμό μεγέθυνσης εφόσον εξομαλυνθεί επαρκώς η οικονομική δραστηριότητα και αξιοποιηθούν αποτελεσματικά οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Το Ταμείο Ανάκαμψης είναι το σημαντικότερο αναπτυξιακό εργαλείο των επόμενων ετών και μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά τόσο στους μεσοπρόθεσμους ρυθμούς μεγέθυνσης (ως δαπάνη) όσο και στη βελτίωση των μακροπρόθεσμων προοπτικών της ελληνικής οικονομίας με τη δημιουργία δημόσιων υποδομών που αυξάνουν την παραγωγικότητα αναβαθμίζοντας τον τεχνολογικό εξοπλισμό και τις οργανωτικές μορφές των επιχειρήσεων καθώς και τις εργασιακές δεξιότητες των απασχολούμενων. Υπενθυμίζουμε ωστόσο ότι η αξιοποίησή του δεν εξαντλείται στην απορρόφηση των προβλεπόμενων πόρων αλλά εξαρτάται από την αποτελεσματική κατανομή τους.

Ενδιαφέρον, τέλος, παρουσιάζει και η εξέλιξη της φτώχειας και της οικονομικής ανισότητας. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, στη διάρκεια του 2019 καταγράφηκε οριακή μείωση του κίνδυνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (που μειώνεται από το 2014) αλλά και οριακή αύξηση των δεικτών οικονομικής ανισότητας (που μειώνονταν από το 2016). Καθώς οι έρευνες αφορούν τα εισοδήματα του 2019, δηλαδή πριν από την εμφάνιση της πανδημίας, αναμένουμε περαιτέρω επιδείνωση τα επόμενα έτη που ενδέχεται να καταστήσουν οξύτερο το πρόβλημα της οικονομικής ανισότητας. Η ανάπτυξη μηχανισμών κοινωνικής προστασίας που θα περιορίζουν την ανισότητα και θα διασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή είναι ήδη κεντρικό θέμα συζήτησης στις ανεπτυγμένες οικονομίες και αναμένουμε να αποτελέσει σημαντική πρόκληση για τη χώρα μας στα επόμενα έτη.

Summary

The rebound of the Greek economy continued in the third quarter with a high growth rate of 13.4%, recovering most of the losses of the previous year. At the same time, employment is increasing, unemployment is falling and the current account deficit is narrowing. On the other hand, inflation (according to the Harmonized Index of Consumer Prices) rose to 4% in November 2021, mostly due to energy prices, with uncertain evolution. The short-term indicators imply positive expectations for the recovery of the Greek economy in the last quarter of the year.

Fiscal data for the ten-month period January-October show a slightly better picture than the previous year, which, if maintained - and combined with higher GDP - may lead to lower primary deficit in 2021 than projected in the Budget. Public debt to GDP, although significantly increased, maintains a comfortable maturity profile and is financed on favourable terms. At the same time, the full repayment of the debt to the IMF and the partial repayment of the bilateral loans from Euro zone countries (Greek Loan Facility) have been launched.

Despite the positive picture, there are significant challenges that will have to be addressed in the coming months. The new coronavirus mutation, the relatively low vaccination coverage of the population and, above all, the weaknesses of the health system in terms of infrastructure and staff, that have led to double mortality rates compared to the European average, increase the uncertainty about the evolution of the pandemic and its impact in economic activity. In addition, in March 2022, the Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP) is expected to end. The recent decision of the ECB to reinvest expiring bonds until 2024, as well as the possibility of replacing bonds of other countries with Greek government bonds, create conditions for a smooth transition after the end of the emergency programme, which must be sufficiently utilized along with the acquisition of investment grade rating. The possibility of a reversal of monetary policy in the event of inflationary pressures must also be taken into account. It is also noted that from 2023 the suspension of the Stability and Growth Pact will end. Although it is currently under review, it will nonetheless specify a course of restoring the fiscal balance and the fiscal constraints that had been suspended.

The above conditions create an uncertain external environment for the operation of the Greek economy. Therefore, in the coming years, the role of economic policy will be crucial for determining growth rates. The 2022 Budget projects a significant reduction in the primary deficit (1.4% versus an estimate of 7% for 2021, in ESA terms) coming from the partial withdrawal of emergency fiscal measures. In particular, these measures amounted to about 9% of GDP per year for 2020 and 2021 and will be limited to 2.2% of GDP for 2022. It is noted, however, that an unfavourable development of the pandemic as well as a continuation of inflation pressures may lead to additional fiscal interventions that could limit the extent of fiscal adjustment. The announcement of such measures just before the final vote of the Budget is an indication.

The fiscal adjustment envisioned in the Budget is not expected to have a negative impact on the growth rate as long as economic activity is sufficiently normalized and the resources of

the Recovery and Resilience Facility (RRF) are used effectively. RRF is the most important development tool of the coming years and can contribute decisively both to the medium-term growth rates (as expenditure) and to the improvement of the long-term prospects of the Greek economy by creating infrastructures that increase productivity and upgrade technology, business organization and worker skills. It is reminded, however, that its usefulness is not limited to the absorption of the provided resources but depends on their efficient allocation.

Finally, the evolution of poverty and economic inequality is of particular interest. According to ELSTAT, during 2019 there was a marginal reduction in the risk of poverty and social exclusion (which has been decreasing since 2014) but there was also a marginal increase in economic inequality indicators (which have been decreasing since 2016). As the surveys concern the incomes of 2019, i.e. before the outbreak of the pandemic, we expect further deterioration in the coming years which may intensify economic inequality. The necessity of social protection mechanisms that reduce inequality and ensure social cohesion is already a central issue in advanced economies and we expect it to be a significant challenge for our country in the coming years.

1. Μακροοικονομικές εξελίξεις

1.1. Διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον

Η παγκόσμια οικονομική ανάκαμψη συνεχίζεται, παρόλο που η πανδημία αναζωπυρώνεται. Οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ ανεπτυγμένων και αναδυόμενων οικονομιών που χάραξε ο COVID-19 φαίνονται πιο επίμονες ενώ οι βραχυπρόθεσμες αποκλίσεις αναμένεται να αφήσουν διαρκή αποτυπώματα στις μεσοπρόθεσμες επιδόσεις. Οι κύριοι παράγοντες που προκαλούν τις διαφορές είναι η πρόσβαση στα εμβόλια και η έγκαιρη στήριξη από την οικονομική πολιτική. Η ταχεία εξάπλωση της μετάλλαξης Δέλτα και η εμφάνιση της Όμικρον έχουν αυξήσει την αβεβαιότητα σχετικά με το πόσο γρήγορα μπορεί να ξεπεραστεί η πανδημία.

Παράλληλα, έχουν αυξηθεί οι τιμές της ενέργειας, των πρώτων υλών και των τροφίμων, ενώ έχουν παρατηρηθεί και περιορισμοί στις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες αυξάνοντας τις τιμές σε διαρκή καταναλωτικά αγαθά. Ο πληθωρισμός στις χώρες του ΟΟΣΑ αναμένεται να κορυφωθεί σε επίπεδα κοντά στο 5% στα τέλη του 2021 και στις αρχές του 2022 και έκτοτε θα αρχίσει να αποκλιμακώνεται με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί σε περίπου 3,5% στα τέλη του 2022 και σε 3% στα τέλη του 2023. Οι επιπτώσεις των ισχυρών πληθωριστικών πιέσεων επηρεάζουν πρωτίστως τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα και ταυτόχρονα καθιστούν πιο αβέβαιες τις προοπτικές καθώς η άνοδος του πληθωρισμού σε τόσο πρώιμο στάδιο ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας από την πανδημία περιπλέκει και την άσκηση νομισματικής πολιτικής. Ενδεικτικά, ήδη μεγάλες κεντρικές τράπεζες έχουν αρχίσει είτε να επιλέγουν μια πιο συσταλτική νομισματική πολιτική (πχ στο Ηνωμένο Βασίλειο) είτε σταδιακά να αποσύρουν τα επεκτατικά μέτρα νομισματικής πολιτικής (πχ στις ΗΠΑ). Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) επιβεβαίωσε πρόσφατα τη διακοπή του έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω της πανδημίας (PEPP) τον Μάρτιο του 2022.

Σύμφωνα με το ΔΝΤ (WEO, Οκτώβριος 2021) η παγκόσμια μεγέθυνση προβλέπεται στο 5,9% για το 2021 (από 6,0% στις προηγούμενες προβλέψεις) ενώ διατηρείται αμετάβλητη η πρόβλεψη για το 2022 στο 4,9%. Ο ΟΟΣΑ στην πρόσφατη επικαιροποίηση των προβλέψεων του εκτιμά ότι η παγκόσμια οικονομία θα μεγεθυνθεί με ρυθμό 5,6% το 2021 (από 5,7% στην προηγούμενη πρόβλεψη) διατηρώντας αμετάβλητη την πρόβλεψη για το 2022 στο 4,5%, ενώ για το 2023 προβλέπει 3,2%.

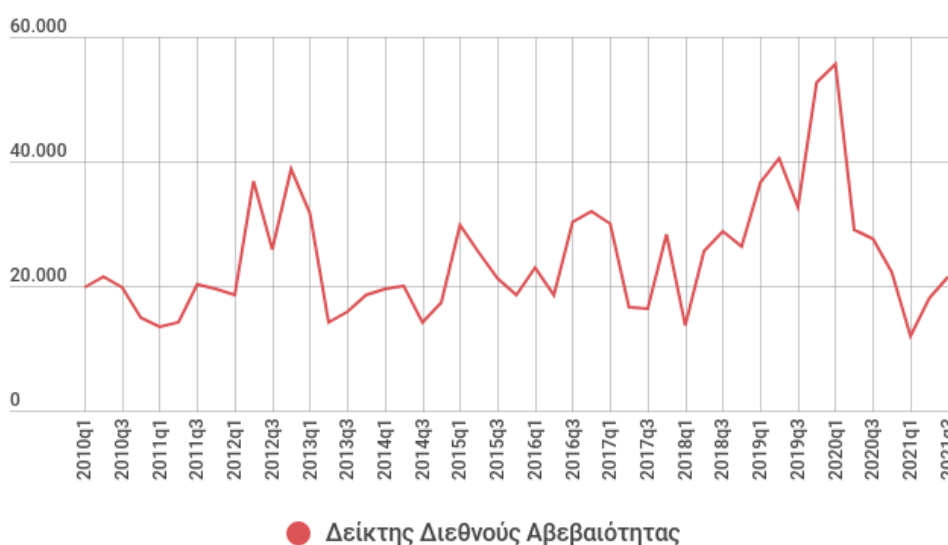
Στην Ευρωζώνη, το ΔΝΤ προβλέπει ρυθμούς μεγέθυνσης 5,0% και 4,3% για το τρέχον και το επόμενο έτος, αναθεωρώντας προς τα πάνω το 2021 κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες και διατηρώντας αμετάβλητο το 2022, σε σχέση με την προηγούμενη πρόβλεψη του Ιουλίου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε τον ρυθμό ανάπτυξης για το 2021 προς τα πάνω στις φθινοπωρινές της προβλέψεις σε σχέση με τις θερινές και προς τα κάτω για το 2022. Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις είναι 5,0% για το 2021 και 4,3% για το 2022 (από 4,8% και 4,5% αντίστοιχα στις θερινές προβλέψεις) ενώ για το 2023 η πρόβλεψη είναι στο 2,4%. Η πρόβλεψη του ΟΟΣΑ για την Ευρωζώνη (Δεκέμβριος 2021) είναι 5,2% για το 2021 και 4,3% για το 2022 (από 5,3% και 4,6% αντίστοιχα στις προβλέψεις του Σεπτεμβρίου), ενώ για το 2023 η πρόβλεψη είναι στο 2,5%. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Δεκέμβριος 2021) προβλέπει ελαφρώς αυξημένο ρυθμό μεγέθυνσης 5,1% για το 2021 (έναντι 5,0% τον

Σεπτέμβριο) και μειωμένο για το 2022 σε 4,2% (έναντι 4,6% τον Σεπτέμβριο). Για το 2023 αναθεώρησε προς τα πάνω την πρόβλεψη σε 2,9% (έναντι 2,1% τον Σεπτέμβριο).

Σημαντική εξέλιξη, ωστόσο, είναι ότι η ΕΚΤ αναθεώρησε ανοδικά τις προβλέψεις της για τον πληθωρισμό σε 2,6% για το 2021, 3,2% για το 2022 και 1,8% για το 2023 και το 2024 (έναντι 2,2% για το 2021, 1,7% για το 2022 και 1,5% για το 2023 τον Σεπτέμβριο). Οι προβλέψεις αυτές υποδηλώνουν ότι η ΕΚΤ θεωρεί, πλέον, ότι η άνοδος του πληθωρισμού θα έχει διάρκεια και θα επηρεάσει όλο το 2022. Ωστόσο, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει το φαινόμενο ως παροδικό, θεωρώντας ότι ο πληθωρισμός δεν αποκλίνει από τον μεσοπρόθεσμο στόχο του 2%.

Εμφανής είναι η αύξηση που κατέγραψε και ο δείκτης διεθνούς αβεβαιότητας (World Uncertainty Index, WUI) το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2021, έπειτα από μια παρατεταμένη περίοδο πτώσης, ως συνέπεια αφενός της εμφάνισης νέων παραλλαγών του ιού και αφετέρου της αβεβαιότητας για τα μέτρα οικονομικής πολιτικής και την εξέλιξη του πληθωρισμού.

Διάγραμμα 1 Δείκτης διεθνούς αβεβαιότητας (WUI)

Η αβεβαιότητα ως προς την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας εντοπίζεται σε κινδύνους τόσο προς τη θετική όσο και την αρνητική πλευρά:

Προς τη θετική πλευρά:

- Η ταχύτερη παραγωγή και διανομή των εμβολίων και η ανάπτυξη νέων, πιο αποτελεσματικών. Μεγάλες ποσότητες νέων προμηθειών εμβολίων αναμένεται να είναι διαθέσιμες τους επόμενους μήνες, τόσο όσον αφορά την παραγωγή υπαρχόντων εμβολίων όσο και την ανάπτυξη νέων. Επιπλέον, χώρες με μεγάλα αποθέματα αχρησιμοποίητων εμβολίων έχουν δεσμευτεί να τα δωρίσουν. Ένας ταχύτερος ρυθμός εμβολιασμών θα είχε άμεσο θετικό αντίκτυπο στην οικονομική δραστηριότητα.

- Η αύξηση της παραγωγικότητας: Η πανδημία έχει επιταχύνει τις αλλαγές σε πολλούς τομείς της οικονομίας μέσω της μεγαλύτερης αυτοματοποίησης και του μετασχηματισμού των χώρων εργασίας που μπορούν να βασίζονται περισσότερο σε τεχνολογικές πλατφόρμες για την εξ αποστάσεως εκτέλεση εργασιών. Η αύξηση της παραγωγικότητας θα μπορούσε να επιταχυνθεί ως αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών στα συστήματα παραγωγής, διανομής και πληρωμών.

Προς την αρνητική πλευρά:

- Η εμφάνιση πιο μεταδοτικών παραλλαγών του κορωνοϊού θα μπορούσε να ενισχύσει περαιτέρω την εξάπλωση της πανδημίας, καθυστερώντας την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό επιδεινώνεται από τα εμπόδια στην παγκόσμια διανομή εμβολίων σε φτωχότερες χώρες και τα υψηλά επίπεδα διστακτικότητας εμβολιασμού σε ανεπτυγμένες χώρες.
- Η διαταραχή στις εφοδιαστικές αλυσίδες και η αύξηση των τιμών της ενέργειας και των μεταφορών μπορεί να δημιουργήσει ανατροφοδοτούμενο πληθωρισμό και να ασκήσει δημοσιονομικές πιέσεις για την αντιστάθμιση των απωλειών της αγοραστικής δύναμης.
- Η ταχύτερη από την αναμενόμενη εξομάλυνση της νομισματικής πολιτικής στις προηγμένες οικονομίες, εξαιτίας των πληθωριστικών πιέσεων, θα μπορούσε να οδηγήσει σε ξαφνική σύσφιξη των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών συνθηκών. Οι αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες με μεγάλο χρέος σε ξένο νόμισμα και αυξημένες χρηματοδοτικές ανάγκες θα είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες.
- Με δεδομένη την υπερτίμηση των περιουσιακών στοιχείων λόγω χαμηλών επιτοκίων, το κλίμα θα μπορούσε να μεταβληθεί απότομα λόγω των δυσμενών ειδήσεων για την πανδημία ή των εξελίξεων σχετιζόμενων με την εφαρμοζόμενη πολιτική. Ομοίως, μεγάλης κλίμακας άτακτες εταιρικές χρεοκοπίες ή αναδιάρθρωση, για παράδειγμα στον τομέα των ακινήτων της Κίνας, θα μπορούσε να έχει ευρεία απήχηση στις αγορές.
- Η διεύρυνση των ανισοτήτων, η απογοήτευση για την διαχείριση της πανδημίας, η αύξηση των τιμών των τροφίμων, η αργή ανάπτυξη της απασχόλησης και η μακροχρόνια διάβρωση της εμπιστοσύνης στους κυβερνητικούς θεσμούς μπορούν να υπονομεύσουν την πολιτική σταθερότητα και να επιβραδύνουν την ανάκαμψη.

1.2. Εγχώριο περιβάλλον

ΑΕΠ και συνιστώσες

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) αυξήθηκε κατά 13,4% το τρίτο τρίμηνο του 2021 σε ετήσια βάση (έναντι αύξησης κατά 3,9% στην Ευρωζώνη).

Η οικονομική δραστηριότητα αυξήθηκε, ωθούμενη τόσο από την κατανάλωση όσο και από τις επενδύσεις και τις εξαγωγές. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση του ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στην αύξηση των Εξαγωγών Αγαθών και Υπηρεσιών (48,6% συνολικά, 84,6% για υπηρεσίες και

9,2% για αγαθά), των Επενδύσεων (Ακαθάριστος Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου 18,1%), και της Ιδιωτικής Κατανάλωσης (8,6%) ενώ σημαντική ήταν η άνοδος της Δημόσιας Κατανάλωσης (5,7%). Αντίθετα, αρνητική επίπτωση είχε η σημαντική αύξηση των Εισαγωγών Αγαθών και Υπηρεσιών (21,7% συνολικά, 58,1% για υπηρεσίες και 10,1% για αγαθά).

Πίνακας 1 ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%)

		2020-Q3	2020-Q4	2021-Q1	2021-Q2	2021-Q3
Ιδιωτική Κατανάλωση	ετήσια	-9,0	-6,8	-4,5	13,1	8,6
	τριμηνιαία	5,3	3,0	2,4	1,8	1,1
Δημόσια Κατανάλωση	ετήσια	5,3	5,4	5,0	5,6	5,7
	τριμηνιαία	-0,1	3,6	0,4	1,7	-0,1
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	ετήσια	0,6	3,4	13,1	17,7	18,1
	τριμηνιαία	3,5	2,6	5,9	4,7	3,9
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	-34,7	-10,7	-0,8	26,3	48,6
	τριμηνιαία	-4,3	33,6	8,3	-8,8	12,6
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	-7,4	-9,9	-3,4	23,7	21,7
	τριμηνιαία	9,1	-1,3	6,1	8,3	7,3
ΑΕΠ	ετήσια	-11,0	-7,3	-1,9	16,6	13,4
	τριμηνιαία	5,6	3,9	4,2	2,1	2,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί

Η αύξηση των Επενδύσεων για το τρίτο τρίμηνο του 2021 οφείλεται κυρίως στις κατηγορίες Κατοικίες (ετήσια αύξηση 69,0%), Μηχανολογικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα (ετήσια αύξηση 20,9%), Μεταφορικός Εξοπλισμός (ετήσια αύξηση 15,6%), Άλλες Κατασκευές (ετήσια αύξηση 11,4%), Άλλα Προϊόντα (ετήσια αύξηση 6,5%), Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ετήσια αύξηση 5,8%), ενώ αρνητική συμβολή παρουσίασε η κατηγορία Αγροτικά Προϊόντα (ετήσια μείωση 13,5%).

Βραχυχρόνιοι δείκτες

Αναφορικά με τους βραχυχρόνιους δείκτες, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (Economic Sentiment Indicator, ESI) διαμορφώθηκε στις 113,4 μονάδες τον Νοέμβριο του 2021 αυξημένος σημαντικά σε σχέση με τον Νοέμβριο του 2020 (91,2) αλλά και σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (112,4). Ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη Μεταποίηση (PMI) διαμορφώθηκε στις 58,8 μονάδες τον Νοέμβριο του 2021 από τις 58,9 μονάδες τον Οκτώβριο, υποδεικνύοντας θετικές προσδοκίες στον ελληνικό μεταποιητικό τομέα. Η παραγωγή στον τομέα μεταποίησης αυξήθηκε τον Νοέμβριο κυρίως λόγω της μεγαλύτερης ζήτησης από την πλευρά των πελατών, ωστόσο παραμένουν οι ελλείψεις πρώτων υλών.

Ο Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής παρουσίασε τον Οκτώβριο του 2021 αύξηση κατά 16,5% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2020, κυρίως λόγω της αύξησης κατά 30,8% του δείκτη παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, κατά 14,7% του δείκτη μεταποίησης, και λόγω της μείωσης κατά 2,1% του δείκτη παροχής νερού και κατά 4,0% του δείκτη ορυχείων – λατομείων.

Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο τον Σεπτέμβριο του 2021 παρουσίασε αύξηση σε ετήσια βάση κατά 13,0% ενώ σε εποχικά διορθωμένους όρους κατά 2,7% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Ο Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο κατά τον ίδιο μήνα αυξήθηκε κατά 10,1% σε ετήσια βάση, ενώ σε εποχικά διορθωμένους όρους κατά 2,2% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα.

Προβλέψεις και προοπτικές

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε τον ρυθμό ανάπτυξης προς τα πάνω για το 2021 στις φθινοπωρινές της προβλέψεις σε σχέση με τις θερινές και προς τα κάτω για το 2022. Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις είναι 7,1% για το 2021 και 5,2% για το 2022 (από 4,3% και 6,0% αντίστοιχα στις θερινές προβλέψεις) ενώ για το 2023 η πρόβλεψη είναι στο 3,6%. Ομοίως, το ΑΝΤ στην πιο πρόσφατη έκθεση για την παγκόσμια οικονομία (WEO, Οκτώβριος 2021) αναθεώρησε προς τα πάνω την ανάπτυξη για το 2021 και προς τα κάτω για το 2022 σε σχέση με τον Ιούλιο του 2021. Συγκεκριμένα, προβλέπει μεγέθυνση 6,5% για το 2021 και 4,6% για το 2022 (από 3,3% και 5,4% αντίστοιχα τον Ιούλιο του 2021). Ο ΟΟΣΑ (Δεκέμβριος 2021) προβλέπει 6,7% για το 2021 και 4,8% για το 2022 (από 3,8% και 5,0% αντίστοιχα τον Μάιο) ενώ για το 2023 η πρόβλεψη είναι στο 2,9%.

Η κυβέρνηση, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της όπως αποτυπώνονται στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2022, προβλέπει αναθεωρημένο προς τα πάνω τον ρυθμό ανάπτυξης για το 2021, σε 6,9% (από 6,1% στο προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2022 και 3,6% στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2022-2025), ενώ για το 2022 προβλέπει 4,5%.

Μία επιπρόσθετη παράμετρος για τις μελλοντικές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας αναφέρεται στις επισημάνσεις της 26^{ης} Διεθνούς Διάσκεψης για το κλίμα (COP26) και την επιβεβαίωση της ανάγκης για δράσεις και πολιτικές για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Το ζήτημα της ενεργειακής μετάβασης είναι σημαντικό για τη χώρα μας και, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει την ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), θέτοντας στόχους επέκτασης της χρήσης τους για το 2030 και το 2050. Επιπρόσθετα, το ανωτέρω ζήτημα αναφέρεται και σε προκλήσεις που περιλαμβάνουν το ρυπογόνο στόλο οχημάτων και το μη ενεργειακά αποδοτικό απόθεμα κτιρίων. Καταλυτικό ρόλο όσον αφορά την πράσινη μετάβαση της ελληνικής οικονομίας θα παίξουν οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Κίνδυνοι

Οι αβεβαιότητες για την ελληνική οικονομία σχετίζονται με την εξέλιξη της πανδημίας και την αναζωπύρωση του πληθωρισμού.

Προς τη θετική πλευρά:

- Η γρήγορη επαναφορά της οικονομίας στο δεύτερο και τρίτο τρίμηνο καθώς και η μείωση της ανεργίας δημιουργούν αισιοδοξία για διατήρηση των υψηλών ρυθμών μεγέθυνσης
- Οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, εφόσον αξιοποιηθούν αποτελεσματικά, μπορούν να έχουν ισχυρές πολλαπλασιαστικές επιδράσεις.

Προς την αρνητική πλευρά:

- Η διατήρηση των κρουσμάτων και των θανάτων σε υψηλά επίπεδα, σε συνδυασμό με τα χαμηλά ποσοστά εμβολιασμού σε σχέση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, μπορεί να οδηγήσει σε λήψη πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων που θα καθυστερήσουν την επαναφορά στην ισορροπία.
- Οι ανατιμήσεις της ενέργειας, των πρώτων υλών και των μεταφορών, πέρα από την επίπτωση στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, μπορούν να προκαλέσουν ανατροφοδοτούμενες πληθωριστικές πιέσεις που, εφόσον υπερβούν εκείνες των εμπορικών εταιριών, θα πλήξουν την ανταγωνιστικότητα.
- Η ταχύτερη της αναμενόμενης μεταστροφή της νομισματικής πολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο (ήδη στην Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ και την Τράπεζα της Αγγλίας) μπορεί να αυξήσει το κόστος δανεισμού και εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους. Ο κίνδυνος αυτός έχει για την ώρα μετριαστεί δεδομένου ότι οι αγορές ελληνικών κρατικών ομολόγων από την ΕΚΤ θα συνεχιστούν ως τη λήξη της περιόδου επανεπένδυσης του έκτακτου προγράμματος αγοράς περιουσιακών στοιχείων λόγω της πανδημίας (PEPP) στα τέλη του 2024.

Ρευστότητα

Ο συνολικός δανεισμός του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα συνεχίζει την καθοδική του πορεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Οκτώβριο του 2021 το υπόλοιπο των δανείων ήταν 118,6 δις ευρώ, μειωμένο κατά 28,3 δις ευρώ (-19,3%) σε ετήσια βάση και κατά 3,5 δις ευρώ (-2,9%) σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2021. Σημειώνουμε ότι μέρος της μείωσης των δανείων οφείλεται στις τιτλοποιήσεις των μη εξυπηρετούμενων δανείων που αφαιρούνται από τους ισολογισμούς των τραπεζών.

Οι ακαθάριστες ροές νέων δανείων (δηλαδή, το σύνολο δανείων τακτής λήξης χωρίς την αφαίρεση των αποπληρωμών εκ μέρους των δανειοληπτών) μειώθηκαν κατά το δεκάμηνο Ιανουάριος-Οκτώβριος του 2021 (9.805 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο

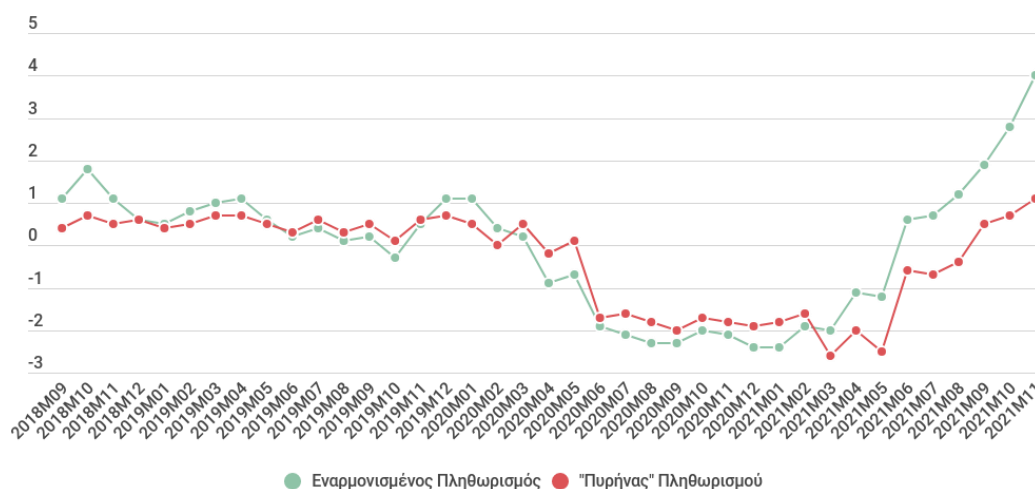
του 2020 που διαμορφώθηκαν στα 13.699 εκατ. ευρώ). Τα νέα δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις μειώθηκαν (από 12.050 εκατ. ευρώ σε 7.796 εκατ. ευρώ), ενώ τα λοιπά νέα δάνεια (στεγαστικά, καταναλωτικά, ελεύθεροι επαγγελματίες) αυξήθηκαν από 1.649 εκατ. ευρώ σε 2.010 εκατ. ευρώ.

Αναφορικά με τις καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφουν το ποσό των 173,7 δις ευρώ τον Οκτώβριο του 2021, αυξημένες κατά 18,0 δις ευρώ (11,6%) σε ετήσια βάση και αυξημένες κατά 2,0 δις ευρώ (1,2%) σε σχέση με τον Ιούλιο του 2021. Η αύξηση στις καταθέσεις των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων και των νοικοκυριών αποδίδεται στην προληπτική αποταμίευση, στην αναβολή της κατανάλωσης λόγω των περιοριστικών μέτρων, στην αναστολή φορολογικών και άλλων υποχρεώσεων καθώς και στα μέτρα στήριξης.

Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) ανήλθε το Νοέμβριο του 2021 στο 4,0% σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, αυξημένος σε σχέση με τον Νοέμβριο του 2020 (-2,1%) και σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (2,8%).

Διάγραμμα 2 Πληθωρισμός εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού

Ο «πυρήνας» του πληθωρισμού (δεν περιλαμβάνει την ενέργεια και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα), διαμορφώθηκε στο 1,1% τον Νοέμβριο του 2021 αυξημένος σε σχέση με τον Νοέμβριο του προηγούμενου έτους (-1,8%) και σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (0,7%). Στην Ευρωζώνη, τον Νοέμβριο ο εναρμονισμένος δείκτης αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 4,9%, ενώ ο «πυρήνας» του πληθωρισμού διαμορφώθηκε σε 2,6%.

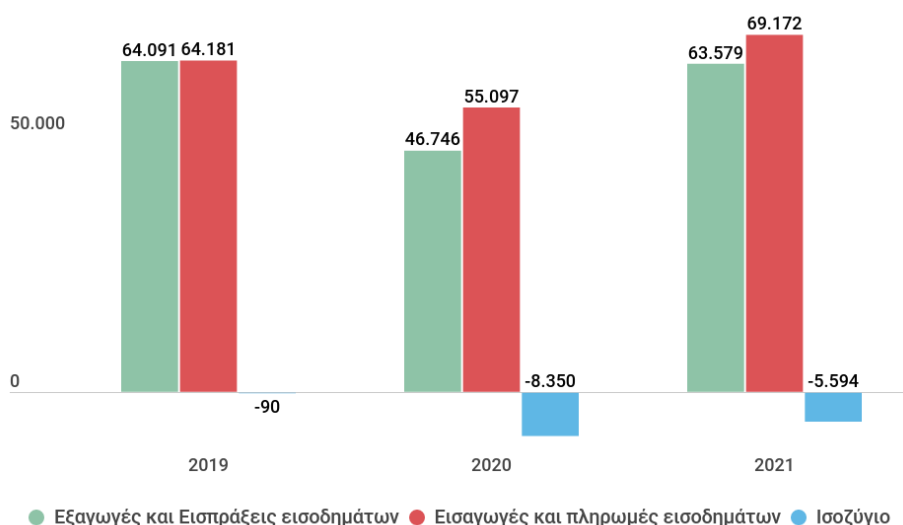
Σημαντική αύξηση κατέγραψαν τον Οκτώβριο ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία και ο δείκτης τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία. Συγκεκριμένα, ο δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 23,5% έναντι μείωσης 6,9% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι, ενώ σε σχέση με τον Σεπτέμβριο αυξήθηκε κατά 3,3%. Ο δείκτης τιμών

εισαγωγών στη βιομηχανία παρουσίασε ετήσια αύξηση 33,9% έναντι μείωσης 12,7% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι, ενώ σε σχέση με τον Σεπτέμβριο αυξήθηκε κατά 4,8%.

Εξωτερικός τομέας

Στο εννεάμηνο Ιανουάριος – Σεπτέμβριος του 2021, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών συρρικνώθηκε κατά 2.757 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2020. Συγκεκριμένα, το έλλειμμα 8.350 εκατ. ευρώ του 2020 περιορίστηκε σε έλλειμμα 5.594 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο το 2021. Η μείωση του ελλείμματος οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών κατά 39,8% (έναντι μείωσης 31,5% την αντίστοιχη περίοδο του 2020). Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 30,8% (έναντι μείωσης 15,3% την αντίστοιχη περίοδο του 2020), οι εισπράξεις πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων αυξήθηκαν κατά 17,7% (έναντι αύξησης 5,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2020) και οι πληρωμές πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων μειώθηκαν κατά 5,3% (έναντι μείωσης 6,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2020). Όσον αφορά τις ταξιδιωτικές εισπράξεις το εννεάμηνο Ιανουάριος-Σεπτέμβριος του 2021 αυξήθηκαν κατά 5.097 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2020 (αύξηση 139,3%).

Διάγραμμα 3 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου, σε εκατ. ευρώ

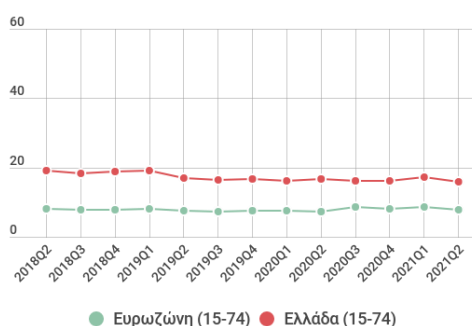
Ειδικά για τον μήνα Σεπτέμβριο του 2021, το έλλειμμα μειώθηκε κατά 270 εκατ. ευρώ, εξέλιξη που οφείλεται κυρίως στη βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών (αύξηση πλεονάσματος κατά 1.294 εκατ. ευρώ). Αρνητική ήταν η συμβολή των υπόλοιπων ισοζυγίων. Συγκεκριμένα το ισοζύγιο αγαθών (αύξηση ελλείμματος κατά 810 εκατ. ευρώ), το ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων (αύξηση ελλείμματος κατά 95 εκατ. ευρώ) και το ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων (αύξηση ελλείμματος κατά 120 εκατ. ευρώ).

Ανεργία

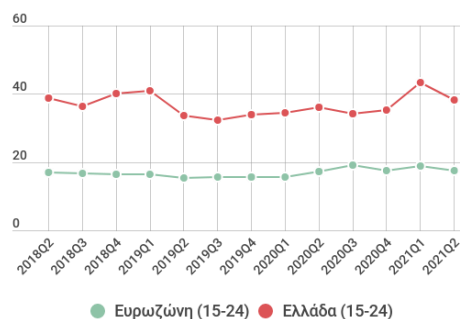
Σύμφωνα με τη Μηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Οκτώβριο του 2021 διαμορφώθηκε σε 13,3% έναντι 16,4% τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους και 13,0% τον Σεπτέμβριο του 2021. Ο αριθμός των ανέργων τον Οκτώβριο του 2021 ανήλθε σε 617.511 άτομα, μειωμένος κατά 154.587 άτομα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2020 (μείωση 20,0%) και αυξημένος κατά 5.994 άτομα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2021 (αύξηση 1,0%).

Διάγραμμα 4 Ποσοστό ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη

4A Ανεργία στο σύνολο του πληθυσμού (15-74 ετών)

4B Ανεργία στους νέους (15-24 ετών)

Επιπλέον, σύμφωνα με τη Μηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, η ανεργία των νέων κάτω των 25 ετών στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε 32,1% τον Οκτώβριο του 2021 έναντι 35,4% τον Οκτώβριο του 2020.

Απασχόληση

Με βάση τα μηνιαία στοιχεία, το σύνολο των απασχολούμενων τον Οκτώβριο του 2021 ανήλθε σε 4.027.050 άτομα, αριθμός αυξημένος κατά 97.774 άτομα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2020 (αύξηση 2,5%) και μειωμένος κατά 47.982 άτομα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2021 (μείωση 1,2%).

Η μερική και η προσωρινή απασχόληση στο δεύτερο τρίμηνο του 2021 παρουσίασαν διαφορετική συμπεριφορά σε ετήσια βάση. Πιο συγκεκριμένα, η μερική απασχόληση διαμορφώθηκε στο 8,0% του συνόλου της απασχόλησης (έναντι 9,2% στο δεύτερο τρίμηνο του 2020) ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωζώνη είναι 21,0% (έναντι 21,2% πέρσι). Η προσωρινή απασχόληση αντιστοιχούσε στο 10,4% του συνόλου των μισθωτών (έναντι 10,0% στο δεύτερο τρίμηνο του 2020) ενώ στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 15,3% (έναντι 13,6% το προηγούμενο έτος).

Ροές μισθωτής εργασίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας που τηρούνται στο σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, το ενδεκάμηνο Ιανουάριος-Νοέμβριος του 2021 καταγράφηκαν 2.202.421 προσλήψεις και 2.066.741 αποχωρήσεις διαμορφώνοντας ένα θετικό ισοζύγιο 135.680 θέσεων μισθωτής εργασίας (από θετικό ισοζύγιο 90.887 την αντίστοιχη περίοδο του 2020). Η βελτίωση στις ροές της αγοράς εργασίας κατά 44.793 θέσεις εργασίας οφείλεται στην αύξηση των προσλήψεων (309.349 περισσότερες από το προηγούμενο έτος) όπου έχει εν μέρει περιοριστεί από τη αύξηση των αποχωρήσεων (264.556 περισσότερες από το προηγούμενο έτος). Η μερική (και εκ περιτροπής) απασχόληση αντιστοιχούσε στο 46,3% των νέων προσλήψεων κατά το ενδεκάμηνο Ιανουάριος-Νοέμβριος του 2021, μειωμένη σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2020 (49,3%).

Αμοιβές

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο (εποχικά διορθωμένος) Δείκτης Μισθολογικού Κόστους στο σύνολο της οικονομίας¹ παρουσιάζει αύξηση κατά 1,2% το τρίτο τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2020, έναντι ετήσιας αύξησης 3,0% κατά την αντίστοιχη σύγκριση του 2020 με το 2019.

Διαθέσιμο εισόδημα

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τους τριμηνιαίους μη χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς θεσμικών τομέων (για το δεύτερο τρίμηνο του 2021) το διαθέσιμο εισόδημα του τομέα των νοικοκυριών και των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν νοικοκυριά (ΜΚΙΕΝ) (S.1M) αυξήθηκε κατά 7,0% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, από 30,89 δις ευρώ σε 33,04 δις ευρώ, υποστηριζόμενο από τα έκτακτα μέτρα στήριξης.

¹ Περιλαμβάνει τους τομείς Β έως Σ της Στατιστικής Ταξινόμησης των Οικονομικών Δραστηριοτήτων ΣΤΑΚΟΔ 08/NACE Rev. 2. Δεν περιλαμβάνονται ο πρωτογενής τομέας και οι δραστηριότητες των νοικοκυριών.

2. Δημοσιονομικές εξελίξεις

2.1. Δημοσιονομικά στοιχεία Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2021

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές το δεκάμηνο Ιανουαρίου – Οκτωβρίου του 2021 καταγράφει πρωτογενές έλλειμμα 7.454 εκατ. ευρώ που ισοδυναμεί με βελτίωση 620 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο δεκάμηνο του προηγούμενου έτους.

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός παρουσιάζει ταμειακό πρωτογενές αποτέλεσμα (πρωτογενές έλλειμμα 7.179 εκατ. ευρώ) αυξημένο κατά 1.886 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2020. Στην πλευρά των εσόδων, εμφανίζονται αυξημένα τα μη φορολογικά και μη τακτικά έσοδα κατά 2.778 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της προκαταβολής του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας ύψους 2.310 εκατ. ευρώ, τα φορολογικά έσοδα κατά 3.055 εκατ. ευρώ, ενώ τα έσοδα του ΠΔΕ εμφανίζονται μειωμένα κατά 856 εκατ. ευρώ.

Στην πλευρά των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού παρατηρείται αύξηση κατά 3.791 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2020, η οποία αποδίδεται στην αύξηση των Πρωτογενών δαπανών του τακτικού Προϋπολογισμού κατά 3.472 εκατ. ευρώ, στην αύξηση των δαπανών ΠΔΕ και Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας κατά 204 εκατ. ευρώ και στην αύξηση των δαπανών για τόκους κατά 116 εκατ. ευρώ.

Στους υπόλοιπους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, τα Νομικά Πρόσωπα εμφανίζουν μειωμένα έσοδα κατά 1.781 εκατ. ευρώ και μειωμένες δαπάνες κατά 578 εκατ. ευρώ, καταλήγοντας σε ένα ταμειακό πρωτογενές αποτέλεσμα (πλεόνασμα 1.517 εκατ. ευρώ) μειωμένο κατά 1.231 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2020. Η μείωση των εσόδων των Νομικών Προσώπων οφείλεται κυρίως στην μείωση των μεταβιβάσεων (κυρίως από τον Κρατικό Προϋπολογισμό) κατά 2.182 εκατ. ευρώ. Η μείωση των δαπανών των Νομικών Προσώπων οφείλεται κυρίως στη μείωση των μεταβιβάσεων κατά 810 εκατ. ευρώ (το τελευταίο δεν φαίνεται στη συνοπτική ταξινόμηση του πίνακα που ακολουθεί).

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 437 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 603 εκατ. ευρώ, με συνέπεια το πρωτογενές πλεόνασμά τους (67 εκατ. ευρώ) να είναι μειωμένο κατά 177 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2020. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης οφείλεται κυρίως στην αύξηση των μεταβιβάσεων (κυρίως από τον Κρατικό Προϋπολογισμό) κατά 381 εκατ. ευρώ. Η αύξηση των εξόδων των ΟΤΑ οφείλεται κυρίως σε αυξημένες αγορές μη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων κατά 352 εκατ. ευρώ (το τελευταίο δεν φαίνεται στη συνοπτική ταξινόμηση του πίνακα που ακολουθεί).

Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 472 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 427 εκατ. ευρώ, με συνέπεια την αύξηση του πρωτογενούς αποτελέσματος τους (πρωτογενές πλεόνασμα 214 εκατ. ευρώ) κατά 75 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2020. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης οφείλεται κυρίως στην αύξηση των μεταβιβάσεων (κυρίως από τον Κρατικό Προϋπολογισμό) κατά 424 εκατ. ευρώ. Η αύξηση των δαπανών των ΟΚΑ οφείλεται κυρίως σε αυξημένες δαπάνες για κοινωνικές παροχές κατά 1.233 εκατ. ευρώ (το τελευταίο δεν φαίνεται στη συνοπτική ταξινόμηση του πίνακα που ακολουθεί).

Τέλος, η μεγαλύτερη αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης κατά 691 εκατ. ευρώ το δεκάμηνο του 2021 έναντι μικρότερης αύξησης κατά 497 εκατ. ευρώ

Έκθεση Γ τριμήνου 2021

το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2020 είχε μεγαλύτερη αρνητική επίπτωση στο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης το δεκάμηνο του 2021.

Πίνακας 2 Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης Ιανουαρίου - Οκτωβρίου, σε εκατ. ευρώ

	2020	2021	Διαφορά
Κρατικός Προϋπολογισμός			
Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού	38.411	44.156	5.745
Φορολογικά Έσοδα	35.527	38.581	3.055
Μη Φορολογικά και μη Τακτικά Έσοδα	3.028	5.806	2.778
Επιστροφές φόρων	4.581	3.812	-768
Έσοδα ΠΔΕ	4.437	3.581	-856
Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	51.862	55.653	3.791
Πρωτογενείς δαπάνες τακτικού	40.423	43.895	3.472
Τόκοι	4.429	4.545	116
Δαπάνες ΠΔΕ και Ταμείου Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας	7.009	7.213	204
Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού	-9.065	-7.179	1.886
Νομικά Πρόσωπα εκτός Κρατικού Προϋπολογισμού			
Έσοδα	12.149	10.368	-1.781
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>8.812</i>	<i>6.630</i>	<i>-2.182</i>
Δαπάνες	9.590	9.012	-578
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>189</i>	<i>162</i>	<i>-28</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Νομικών προσώπων	2.748	1.517	-1.231
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)			
Έσοδα	5.188	5.624	437
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>3.378</i>	<i>3.760</i>	<i>381</i>
Δαπάνες	4.978	5.580	603
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>34</i>	<i>23</i>	<i>-11</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΤΑ	244	67	-177
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)			
Έσοδα	34.802	35.274	472
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>16.319</i>	<i>16.743</i>	<i>424</i>
Δαπάνες	34.665	35.092	427
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>2</i>	<i>32</i>	<i>30</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΚΑ	139	214	75
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης			
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης (μη ενοποιημένο)	-5.935	-5.381	554
Ενδοκυβερνητικοί τόκοι	-742	-571	171
Επίπτωση μεταβολής ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων	-497	-691	-194
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	-895	-807	88
Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	-5	-4	1
Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές	-8.074	-7.454	620

Πηγή: Εκτέλεση Προϋπολογισμού Κράτους και Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμήσεις ΓΠΚΒ

Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις

Τα στοιχεία του Κρατικού Προϋπολογισμού προέρχονται από το μηνιαίο δελτίο εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού ενώ τα στοιχεία των λοιπών υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης από το μηνιαίο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης όπως δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών. Σημειώνεται ότι το δελτίο εκτέλεσης του κρατικού Προϋπολογισμού έχει αλλάξει από τον Ιανουάριο του 2019 στα πρότυπα του νέου Λογιστικού Σχεδίου.

Υπάρχουν δύο ιδιαιτερότητες στη χρήση των δελτίων για τις ανάγκες του παρόντος πίνακα. Η πρώτη αφορά το ταμειακό αποτέλεσμα του κράτους στο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης που δεν είναι ίδιο με εκείνο που δημοσιεύεται στο δελτίο του Κράτους (βλ. προσαρμογές στη σελίδα 30 του Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Για λόγους απλούστευσης, τα ταμειακά στοιχεία που παρουσιάζουμε προέρχονται από το δελτίο του Κράτους όπως εμφανίζεται στο στοιχείο 3 του πίνακα 1 (βλ. και πληροφοριακά στοιχεία του πίνακα 1 για το Πρωτογενές Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού) και περιλαμβάνουν την επίπτωση του προγράμματος εξόφλησης υποχρεώσεων παρελθόντων ετών και εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης. Επιπρόσθετα, δεν περιλαμβάνουμε τα έσοδα από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) στα μη Φορολογικά και μη Τακτικά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού, αλλά τα εμφανίζουμε ως ξεχωριστή κατηγορία εσόδων.

Η δεύτερη αφορά τους ενδοκυβερνητικούς τόκους, δηλαδή τους τόκους που καταβάλλει το κράτος στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης που κατέχουν κρατικούς τίτλους – κυρίως *repos*. Αυτοί έχουν μεν εξουδετερωθεί από το πρωτογενές αποτέλεσμα του κράτους (αφού συμπεριλαμβάνονται στις δαπάνες για τόκους), παραμένουν όμως στα έσοδα των υποτομέων. Το ύψος τους ισούται με το άθροισμα των πρωτογενών αποτελεσμάτων των επιμέρους υποτομέων, μείον το ενοποιημένο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης (βλ. σελ. 2 Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Στον πίνακά μας η ενοποίηση των ενδοκυβερνητικών τόκων γίνεται μαζί με τις υπόλοιπες τελικές προσαρμογές.

Οι υπόλοιπες προσαρμογές είναι η μεταβολή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης (προσεγγιστικό μέγεθος για τη μεταβολή των απλήρωτων υποχρεώσεων), τα έσοδα από ANFAs και SMPs (περιλαμβάνονται κατά ESA αλλά εξαιρούνται από τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας) και οι πωλήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων² (υπολογίζονται κατά ESA αλλά εξαιρούνται με τη σύμβαση ενισχυμένης εποπτείας).

Σημειώνεται, τέλος, ότι το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα με Προσαρμογές που παρουσιάζουμε είναι μια εκτίμηση που διευκολύνει τη σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (που έχει υπολογιστεί με την ίδια μεθοδολογία) και επιτρέπει την παρακολούθηση της δημοσιονομικής πορείας κατά το τρέχον έτος. Τονίζουμε, ωστόσο, ότι δεν είναι συγκρίσιμο με το αποτέλεσμα που δημοσιεύει η ΕΛΣΤΑΤ ακολουθώντας τη μεθοδολογία ESA ούτε με εκείνο που δημοσιοποιεί το ΓΛΚ ακολουθώντας τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας. Αυτά τα τελευταία είναι τα μόνα επίσημα αποτελέσματα και

² Οι αποκρατικοποιήσεις έχουν ιδιαίτερη δημοσιονομική μεταχείριση. Αν πρόκειται για χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως η αγοραπωλησία μετοχών, τότε δεν καταγράφονται καθόλου στο αποτέλεσμα. Αν πρόκειται για πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, όπως ακίνητα, τότε καταγράφονται στο αποτέλεσμα κατά ESA αλλά όχι στο αποτέλεσμα της ενισχυμένης εποπτείας. Αν τέλος, πρόκειται για έσοδα από εκμετάλλευση δημόσιων περιουσιακών στοιχείων με διατήρηση της ιδιοκτησίας από το κράτος, δηλαδή παραχωρήσεις, τότε καταγράφονται και στο αποτέλεσμα κατά ESA και στο αποτέλεσμα της ενισχυμένης εποπτείας. Ωστόσο, το αντίτιμο της παραχώρησης δεν καταγράφεται εξολοκλήρου στο έτος είσπραξης, αλλά κατανέμεται στα έτη διάρκειας της παραχώρησης με όρους παρούσας αξίας, δηλαδή τα ποσά στα πρώτα έτη είναι σχετικά χαμηλά και αυξάνονται στα επόμενα.

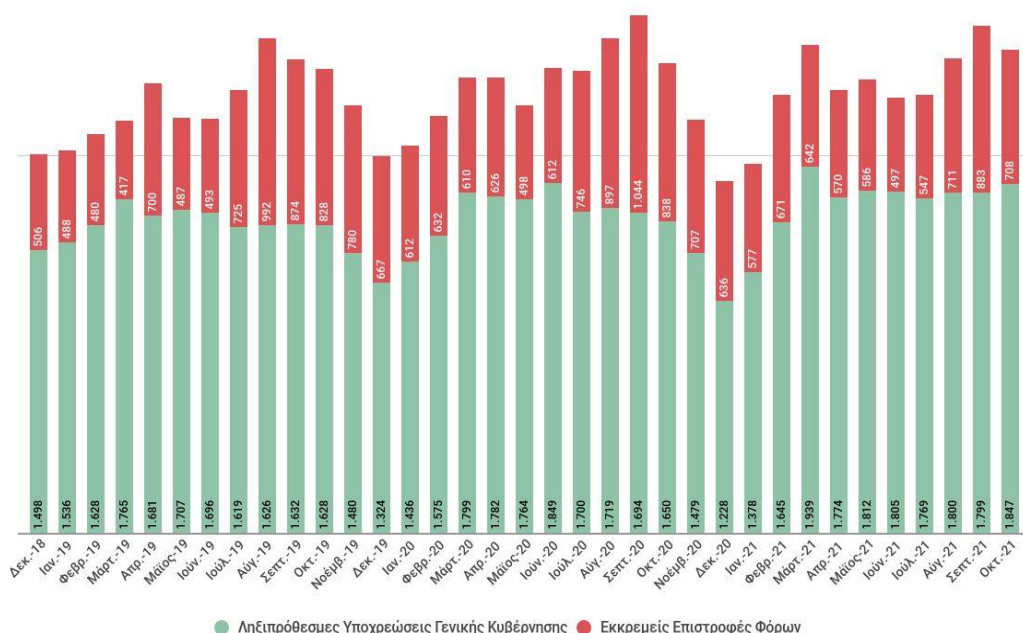
περιλαμβάνουν επιπλέον προσαρμογές όπως η χρονική μεταχείριση επιμέρους φορολογικών εσόδων, η διαφορά πληρωμών από φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών, η διαφορά εισπράξεων από αιτήματα πληρωμής (claims) ΠΔΕ, τα οριστικά στοιχεία μεταβολής των απλήρωτων υποχρεώσεων και εκκρεμών επιστροφών φόρων κ.λπ., οι οποίες απουσιάζουν από τον παραπάνω πίνακα.

2.2. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του δημοσίου προς τους ιδιώτες διακρίνονται στις ληξιπρόθεσμες δαπάνες για αγορά αγαθών και υπηρεσιών από τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης και στις εκκρεμείς επιστροφές φόρων.

Διάγραμμα 5 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ

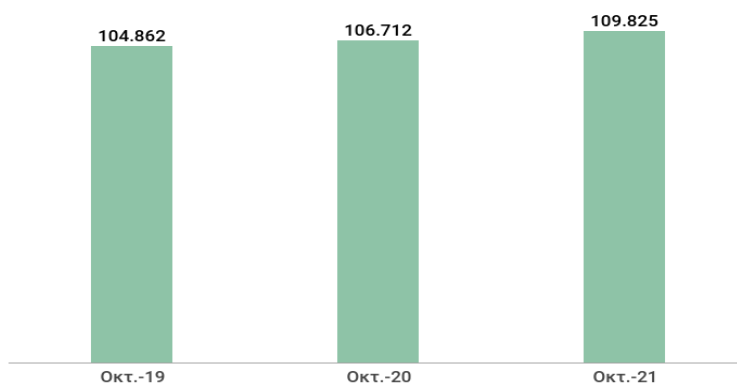

Τον Οκτώβριο του 2021 καταγράφηκε αύξηση των συνολικών ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου κατά 67 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 2020. Ειδικότερα, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές αυξήθηκαν κατά 197 εκατ. ευρώ φτάνοντας τα 1.847 εκατ. ευρώ και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων μειώθηκαν κατά 130 εκατ. ευρώ φτάνοντας τα 708 εκατ. ευρώ.

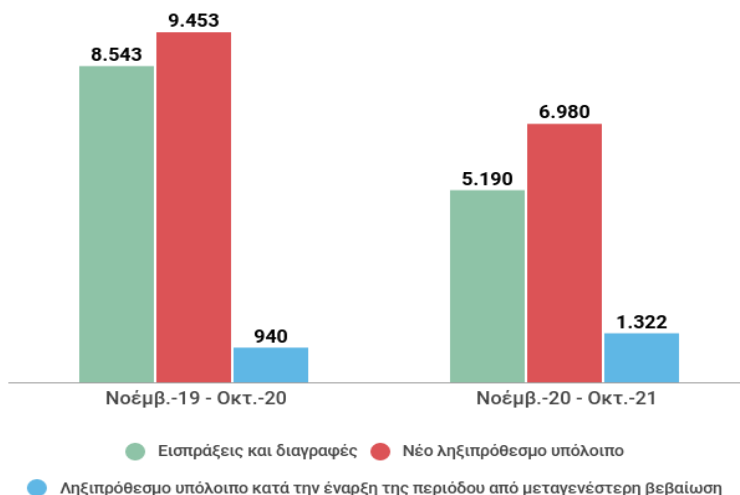
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ, το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο³ στο τέλος του Οκτωβρίου του 2021, διαμορφώθηκε στα 109,8 δις ευρώ, αυξημένο κατά 3,1 δις ευρώ σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2020. Η αύξηση αυτή υπολογίζεται από (α) τις νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές ύψους 7 δις ευρώ μείον (β) τις εισπράξεις και διαγραφές 5,2 δις ευρώ, συν (γ) τις ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την 1/11/2020 που βεβαιώθηκαν μεταγενέστερα ύψους 1,3 δις ευρώ.

Διάγραμμα 6 Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων, σε εκατ. ευρώ

Διάγραμμα 7 Εισροές και εκροές ληξιπρόθεσμου υπολοίπου, σε εκατ. ευρώ

³ Το «Συνολικό Ληξιπρόθεσμο Υπόλοιπο» περιλαμβάνει τις συσσωρευμένες οφειλές στο τέλος κάθε μήνα αναφοράς, αθροίζοντας το «παλιό» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε στις 30/11 του προηγούμενου έτους, με το «νέο» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε μέχρι τον μήνα αναφοράς και αφαιρώντας εισπράξεις και διαγραφές έναντι «παλιού» και «νέου» ληξιπρόθεσμου χρέους μέχρι τον μήνα αναφοράς.

Παράλληλα κατά το πρώτο δεκάμηνο του 2021 το σύνολο των ληξιπρόθεσμων οφειλών αυξήθηκε κατά 1,7 δις ευρώ, καθώς οι εκροές από το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, δηλαδή οι εισπράξεις και οι διαγραφές (4,1 δις ευρώ) ήταν λιγότερες από τις εισροές, οι οποίες περιλαμβάνουν τα νέα ληξιπρόθεσμα ύψους 4,9 δις ευρώ και τις ληξιπρόθεσμες οφειλές στο τέλος του 2020 που βεβαιώθηκαν μεταγενέστερα (878 εκατ. ευρώ).

Αξίζει να σημειωθεί ότι από το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο (109,8 δις ευρώ) ποσοστό 22,8% (που αντιστοιχεί σε 25 δις ευρώ) αφορά σε οφειλές που χαρακτηρίζονται ως ανεπίδεκτες είσπραξης⁴. Κατά συνέπεια το «πραγματικό» ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, δηλαδή το συνολικό υπόλοιπο μετά την αφαίρεση του ανεπίδεκτου είσπραξης υπολοίπου ανέρχεται στα 84,8 δις ευρώ την 1/11/2021, σημειώνοντας αύξηση κατά 1,2 δις ευρώ σε ετήσια βάση.

Διάγραμμα 8 Πραγματικό και ανεπίδεκτο είσπραξης ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, σε εκατ. ευρώ

Αναφορικά με τον συνολικό αριθμό των οφειλετών, στο τέλος του Οκτωβρίου του 2021 παρατηρείται μείωση κατά 74.242 πρόσωπα (φυσικά και νομικά) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2020 με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στους 4.292.632 οφειλέτες.

Η ανωτέρω μείωση πηγάζει από την κατηγορία οφειλής μέχρι 50 ευρώ, με τον αριθμό των οφειλετών να εμφανίζεται μειωμένος κατά 189.835 πρόσωπα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Στη μείωση αυτή συνέβαλε κυρίως η περιοδική διαγραφή βεβαιωμένων ανείσπρακτων οφειλών νομικών προσώπων ή τρίτων με εισπρακτέο υπόλοιπο ανά βασική οφειλή μικρότερο του 1 ευρώ⁵. Η συγκεκριμένη διαγραφή οδήγησε σε μείωση του πλήθους των οφειλετών στην κατηγορία οφειλής μικρότερης του 1 ευρώ κατά 163.827 πρόσωπα σε ετήσια βάση, με τον συνολικό αριθμό των οφειλετών να διαμορφώνεται σε 93.833.

⁴ Πρόκειται για οφειλές των οποίων η είσπραξη είναι αντικειμενικά αδύνατη, βάσει των προϋποθέσεων που ορίζονται στο άρθρο 82 του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΝΔ 356/1974). Αφορά για παράδειγμα περιπτώσεις στις οποίες ο οφειλέτης και οι συνυπόχρεοί του δε διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία και ολοκληρώθηκε η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης επί κινητών, ακινήτων και απατήσεων του οφειλέτη (και έπαυσαν οι εργασίες πτώχευσης αν πρόκειται για πτωχό).

⁵ Βάσει της υπ' αριθ. Α.1117/24.5.2021 (Β' 2271) Απόφασης του Διοικητή της ΑΑΔΕ

Πίνακας 3 Κατανομή πλήθους οφειλετών με χρέη προς τη Φορολογική Διοίκηση

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών κατά την 1/11/2020	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών κατά την 1/11/2021	Μεταβολή πλήθους οφειλετών
<50	1.086.712	896.877	-189.835
50-500	1.493.532	1.581.878	88.346
500-10.000	1.479.963	1.495.470	15.507
10.000-100.000	261.140	270.750	9.610
100.000-1.000.000	37.217	39.035	1.818
>1.000.000	8.310	8.622	312
Σύνολο	4.366.874	4.292.632	-74.242

Πηγή: ΑΑΔΕ

Αντίθετα, στις λοιπές κατηγορίες οφειλής διαπιστώνεται αύξηση τόσο στο πλήθος των οφειλετών, όσο και στο ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο. Ειδικότερα στην κατηγορία οφειλής μεταξύ 50 και 500 ευρώ, στην οποία συσσωρεύεται το 37% των οφειλετών, εντοπίζεται η μεγαλύτερη αύξηση στο πλήθος τους σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους (κατά 88.346 οφειλέτες), η οποία ωστόσο συνοδεύεται από περιορισμένη αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών (κατά 16,4 εκατ. ευρώ), καθώς στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται μόλις το 0,3% του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου.

Από την άλλη πλευρά, το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε ετήσια βάση πηγάζει από τους οφειλέτες με ύψος οφειλής άνω του 1 εκατ. ευρώ (αύξηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε αυτήν την κατηγορία κατά 2,2 δις ευρώ), ο αριθμός των οποίων σημείωσε αύξηση κατά 312 πρόσωπα. Σημειώνεται ότι στη συγκεκριμένη κατηγορία οφειλής συγκεντρώνεται το 80% του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου και μόλις το 0,2% των οφειλετών.

Στην αύξηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου στο εύρος οφειλής άνω του 1 εκατ. ευρώ σημαντική είναι η συνεισφορά των νομικών προσώπων καθώς οι οφειλές που προέρχονται από αυτά αυξήθηκαν κατά 1,7 δις ευρώ, ενώ το ύψος του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου σε αυτήν την κατηγορία οφειλής άγγιξε στο τέλος του Οκτωβρίου του 2021 τα 63,8 δις ευρώ. Αντίστοιχα το πλήθος των νομικών προσώπων που οφείλουν πάνω από 1 εκατ. ευρώ διαμορφώθηκε στα 5.245, καθώς αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 182 νομικά πρόσωπα.

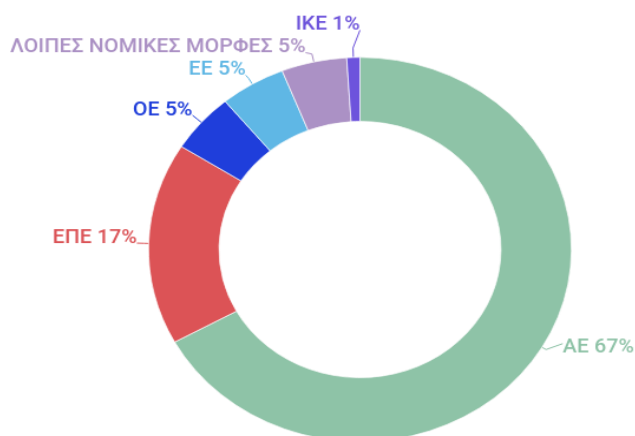
Πίνακας 4 Κατανομή ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση, σε εκατ. ευρώ

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την 1/11/2020	Ληξιπρόθεσμες οφειλές κατά την 1/11/2021	Μεταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών
<50	18,1	18,2	0,1
50-500	304,7	321,1	16,4
500-10.000	3.521,1	3.581,8	60,7
10.000-100.000	7.260,5	7.548,5	288,0
100.000-1.000.000	10.042,1	10.552,8	510,7
>1.000.000	85.565,2	87.802,7	2.237,5
Σύνολο	106.711,7	109.825,1	3.113,4

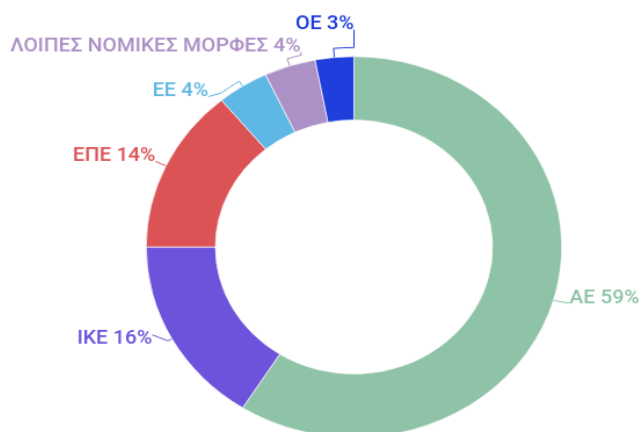
Πηγή: ΑΑΔΕ

Αξίζει να σημειωθεί ότι από τα νομικά πρόσωπα πηγάζει το 65% του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου, που αντιστοιχεί σε 71,6 δις ευρώ. Αναλύοντας περαιτέρω την κατανομή του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου των νομικών προσώπων ανά νομική μορφή διαπιστώνεται ότι το 67% των οφειλών, που αντιστοιχεί σε 47,6 δις ευρώ, προέρχεται από τις ΑΕ, ενώ ακολουθούν οι ΕΠΕ με οφειλές ύψους 12,5 δις ευρώ, οι ΟΕ και οι ΕΕ (με οφειλές 3,6 και 3,5 δις ευρώ αντίστοιχα). Εξετάζοντας τη μεταβολή του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου των νομικών προσώπων κατά την τελευταία διετία διαπιστώνεται αύξηση κατά 3 δις ευρώ. Η εν λόγω αύξηση προέρχεται κατά 59% από τις ΑΕ (αύξηση οφειλών κατά 1,8 δις ευρώ), ενώ αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή των ΙΚΕ και των ΕΠΕ, καθώς οι οφειλές τους αυξήθηκαν τα τελευταία δύο έτη κατά 473,7 και 413,9 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

Διάγραμμα 9 Ποσοστιαία κατανομή συνόλου ληξιπρόθεσμων οφειλών νομικών προσώπων προς τη Φορολογική Διοίκηση

Διάγραμμα 10 Ποσοστιαία συμμετοχή μεταβολής ληξιπρόθεσμων οφειλών νομικών προσώπων προς τη Φορολογική Διοίκηση (1/11/2019-31/10/2021)

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων

Σύμφωνα με την 3^η Τριμηνιαία Έκθεση Προόδου Έτους 2021 του ΚΕΑΟ, το σύνολο των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών στο τέλος του Σεπτεμβρίου του 2021 διαμορφώθηκε στα 38,8 δις ευρώ⁶, δηλαδή παρουσίασε αύξηση κατά 771,8 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Η αύξηση αυτή προέρχεται από την αύξηση τόσο των πρόσθετων τελών (κατά 384 εκατ. ευρώ), όσο και των κύριων οφειλών (κατά 387,7 εκατ. ευρώ).

Σε ετήσια βάση, αύξηση παρουσίασε ο αριθμός των μητρώων των οφειλετών κατά 47.415, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των μητρώων με οφειλές σε ασφαλιστικά ταμεία να διαμορφώνεται στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2021 σε 2.093.286 μητρώα. Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης των μητρώων (κατά 40.869) προέρχεται από την κατηγορία οφειλής μεταξύ 50 και 500 ευρώ, ενώ μείωση κατά 13.250 παρουσιάζει ο αριθμός των μητρώων που αφορά σε οφειλές από 500 έως 10.000 ευρώ.

Επιπλέον, αύξηση παρατηρείται στις συνολικές οφειλές κατά περίπου 1,4 δις ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους, η οποία ωστόσο οφείλεται σε αύξηση των πρόσθετων τελών, καθώς οι κύριες οφειλές σημείωσαν μείωση κατά 72,3 εκατ. ευρώ. Αναλυτικότερα, στην κατηγορία οφειλής μεταξύ 10.000 και 100.000 ευρώ, στην οποία συσσωρεύεται το 42,9% των οφειλών, παρατηρείται η μεγαλύτερη μείωση κύριων οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία (κατά 382,2 εκατ. ευρώ). Αντίθετα, αύξηση σημειώνεται στις υπόλοιπες κατηγορίες οφειλής με τη μεγαλύτερη να εντοπίζεται στο εύρος οφειλής μεταξύ 100.000 και 1.000.000 ευρώ (αύξηση κατά 118 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 5 Κατανομή πλήθους μητρώων οφειλετών με χρέη προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης⁷

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος μητρώων οφειλετών τρίτο τρίμηνο 2020	Πλήθος μητρώων οφειλετών τρίτο τρίμηνο 2021	Μεταβολή πλήθους μητρώων οφειλετών
<50	108.207	126.861	18.654
50-500	217.109	257.978	40.869
500-10.000	1.190.583	1.177.333	-13.250
10.000-100.000	479.481	477.841	-1.640
100.000-1.000.000	48.445	51.124	2.679
>1.000.000	2.046	2.149	103
Σύνολο	2.045.871	2.093.286	47.415

Πηγή: ΚΕΑΟ

⁶ Οι συνολικές οφειλές περιλαμβάνουν τις κύριες οφειλές ύψους 25,1 δις ευρώ και τα πρόσθετα τέλη ύψους 13,7 δις ευρώ.

⁷ Τα μητρώα οφειλετών δεν αντιστοιχούν σε διακριτούς οφειλέτες καθώς κάποιοι οφειλέτες έχουν περισσότερα από ένα μητρώα, γεγονός που οφείλεται στην ένταξη οφειλών που δημιούργησαν στον ΕΦΚΑ από το 2017 και μετά ήδη υφιστάμενοι οφειλέτες των τένω Ταμείων (ΟΑΕΕ, ΕΤΑΑ κ.λπ.) και οι οποίες ξεκίνησαν να καταχωρούνται κατά το 2019 σε νέα μητρώα.

Πίνακας 6 Κατανομή κύριων οφειλών προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σε εκατ. ευρώ

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Ληξιπρόθεσμες οφειλές τρίτο τρίμηνο 2020	Ληξιπρόθεσμες οφειλές τρίτο τρίμηνο 2021	Μεταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών
<50	1,6	2,0	0,4
50-500	44,5	50,0	5,5
500-10.000	3.253,0	3.361,1	108,1
10.000-100.000	11.149,5	10.767,3	-382,2
100.000-1.000.000	6.205,2	6.323,2	118,0
>1.000.000	4.503,4	4.581,3	77,9
Σύνολο	25.157,2	25.084,9	-72,3

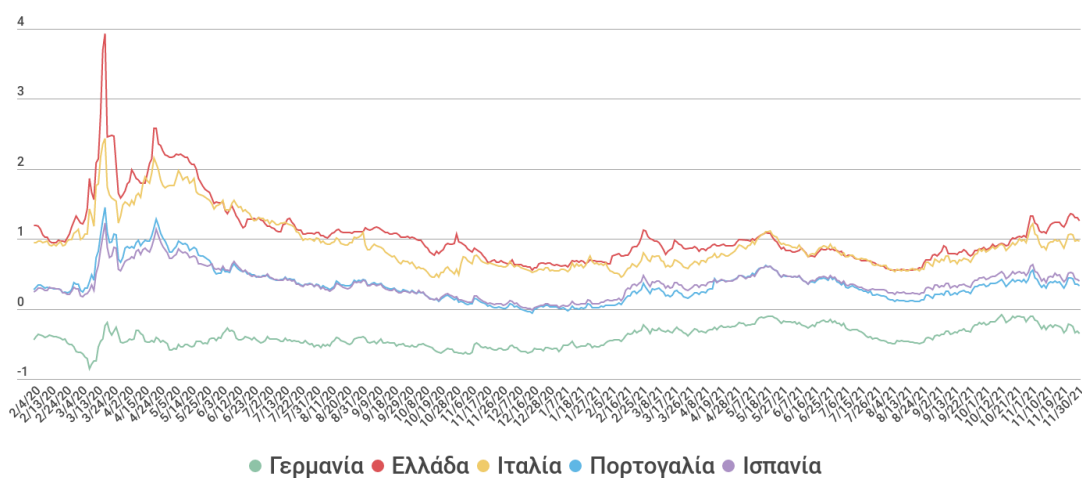
Πηγή: ΚΕΑΟ

2.3. Δημόσιο χρέος

Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων

Παρά τις αβεβαιότητες στις διεθνείς αγορές, οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων του ελληνικού κράτους παραμένουν σταθερά χαμηλές.

Διάγραμμα 11 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων

Η διαφορά (spread) των ελληνικών 10ετών τίτλων από τους αντίστοιχους της Ευρωζώνης έχει περιοριστεί. Συγκεκριμένα, στις 30 Νοεμβρίου, η διαφορά από τους γερμανικούς τίτλους είχε διαμορφωθεί στις 161,3 μονάδες βάσης, από τους πορτογαλικούς τίτλους στις 93,4 μονάδες βάσης και ήταν πάνω από τους ιταλικούς τίτλους κατά 29,5 μονάδες βάσης.

Καταλυτικό ρόλο στη μείωση των αποδόσεων των ελληνικών κρατικών ομολόγων και στη σύγκλισή τους προς τις αποδόσεις των άλλων χωρών της Ευρωζώνης έπαιξε η συμπερίληψή τους στο έκτακτο πρόγραμμα αγοράς τίτλων λόγω της πανδημίας (PEPP) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Ωστόσο, η αβεβαιότητα για την εποχή μετά το PEPP άρχισε να εμφανίζεται στις αποδόσεις του Νοεμβρίου.

Εκδόσεις εντόκων γραμματίων

Την 1 Δεκεμβρίου 2021 διενεργήθηκε δημοπρασία εντόκων γραμματίων 26 εβδομάδων ύψους 625 εκατ. ευρώ. Η απόδοση διαμορφώθηκε στο -0,43%, ελαφρώς μειωμένη από τη δημοπρασία της 26^{ης} Οκτωβρίου 2021 (-0,41%).

Στις 8 Δεκεμβρίου 2021 διενεργήθηκε δημοπρασία εντόκων γραμματίων 52 εβδομάδων ύψους 375 εκατ. ευρώ. Η απόδοση διαμορφώθηκε στο -0,40%, μειωμένη από τη δημοπρασία της 8ης Σεπτεμβρίου 2021 (-0,31%).

Ενθαρρυντικό ήταν το αποτέλεσμα της δημοπρασίας των εντόκων γραμματίων 13 εβδομάδων, που διενεργήθηκε στις 3 Νοεμβρίου 2021, ύψους 625 εκατ. ευρώ. Η απόδοση διαμορφώθηκε στο -0,43% ελαφρώς μειωμένη από τη δημοπρασία της 6^{ης} Οκτωβρίου 2021 (-0,40%).

[κενή σελίδα]

3. Διαρθρωτικές εξελίξεις

3.1. Κοινωνική ασφάλιση

Η εκτέλεση του Προϋπολογισμού των ασφαλιστικών ταμείων στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2021 παρουσιάζει έλλειμμα 589 εκατ. ευρώ καταγράφοντας επιδείνωση κατά 288 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2020 (έλλειμμα 301 εκατ. ευρώ), καθώς τα έσοδα είναι αυξημένα κατά 828 εκατ. ευρώ και οι δαπάνες αυξημένες κατά 1.116 εκατ. ευρώ.

Η αύξηση των εσόδων οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό (κατά 571 εκατ. ευρώ) και στις αυξημένες εισφορές⁸ και ρυθμίσεις οφειλών (κατά 451 εκατ. ευρώ), ενώ οι εισπράξεις υπέρ τρίτων είναι αυξημένες κατά 72 εκατ. ευρώ. Τα άλλα έσοδα εμφανίζονται μειωμένα κατά 264 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της μείωσης των εσόδων από κοινωνικούς πόρους (μείωση κατά 182 εκατ. ευρώ) και ειδικότερα από τον ΟΑΕΔ προς τον e-ΕΦΚΑ μετά τη μείωση των σχετικών εισφορών για τους μισθωτούς.

Πίνακας 7 Εκτέλεση Προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2021, σε εκατ. ευρώ

	1 ^ο εννιάμηνο 2020	1 ^ο εννιάμηνο 2021	Διαφορά
ΕΣΟΔΑ	31.355	32.184	828
Εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών	10.921	11.372	451
Μεταβιβάσεις από κρατικό προϋπολογισμό	10.000	10.571	571
Εισπράξεις υπέρ τρίτων	8.894	8.966	72
Άλλα έσοδα	1.540	1.276	- 264
ΔΑΠΑΝΕΣ	31.656	32.773	1.116
Συντάξεις (κύριες και επικουρικές)	21.472	22.110	638
Άλλες παροχές και εφάπαξ	586	666	80
Αποδόσεις προς τρίτους	8.841	8.986	145
Άλλες δαπάνες	759	1.011	252
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	- 301	- 589	- 288

Σημείωση: Οι μικρές αποκλίσεις στα σύνολα οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

Οι δαπάνες για την καταβολή συντάξεων (κύριων και επικουρικών) είναι αυξημένες κατά 638 εκατ. ευρώ, οι άλλες παροχές και εφάπαξ αυξημένες κατά 80 εκατ. ευρώ, οι αποδόσεις προς τρίτους είναι αυξημένες κατά 145 εκατ. ευρώ και οι άλλες δαπάνες (στις οποίες περιλαμβάνεται και δαπάνη 105 εκατ. ευρώ για αναδρομικά συντάξεων) είναι αυξημένες κατά 252 εκατ. ευρώ.

⁸ Σημειώνεται ότι η κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών από το κράτος για τους εργαζόμενους σε αναστολή καταγράφεται στα έσοδα από εισφορές.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσε στη διάθεσή μας ο e-ΕΦΚΑ, στο τέλος Σεπτεμβρίου 2021 καταβλήθηκαν 2.707.020 συντάξεις σε 2.427.783 συνταξιούχους, αριθμός ελαφρά μειωμένος σε σχέση με το τέλος του δεύτερου τριμήνου 2021 που καταβλήθηκαν 2.707.392 συντάξεις (σε 2.433.921 συνταξιούχους), αλλά αυξημένος σε σχέση με τον Σεπτέμβριο 2020 (που καταβλήθηκαν 2.705.684 συντάξεις σε 2.451.472 συνταξιούχους).

Ο συνολικός αριθμός εκκρεμών αιτήσεων κύριας συνταξιοδότησης⁹ μειώθηκε ελαφρώς, από 125.504 στο τέλος Ιουνίου 2021 (και εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 428 εκατ. ευρώ) σε 125.373 (και εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 420,4 εκατ. ευρώ). Οι ληξιπρόθεσμες (εκκρεμείς πάνω από 90 ημέρες) αιτήσεις συνταξιοδότησης αυξήθηκαν από 98.695 στο τέλος Ιουνίου 2021 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 410,4 εκατ. ευρώ) σε 99.404 στο τέλος Σεπτεμβρίου 2021 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 408 εκατ. ευρώ). Στον επόμενο πίνακα φαίνεται η εξέλιξη των εκκρεμών και των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (κύριας σύνταξης) στο τέλος κάθε τριμήνου για τα έτη 2019 έως 2021, καθώς και η σχετική εκτιμώμενη δαπάνη.

Πίνακας 8 Αριθμός εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (κύριας σύνταξης) στο τέλος κάθε τριμήνου κατά τα έτη 2019-2021 (ποσά σε ευρώ)

	Εκκρεμείς συντάξεις	Οφειλόμενο ποσό εκκρεμών συντάξεων (εκτίμηση)	Ληξιπρόθεσμες συντάξεις	Οφειλόμενο ποσό ληξιπρόθεσμων συντάξεων (εκτίμηση)
1 ^ο Τρίμηνο 2019	125.155	451.698.717	92.911	440.370.509
2 ^ο Τρίμηνο 2019	136.345	483.883.698	104.206	472.158.723
3 ^ο Τρίμηνο 2019	153.589	554.251.939	118.040	541.464.666
4 ^ο Τρίμηνο 2019	164.682	603.854.945	127.155	588.769.476
1 ^ο Τρίμηνο 2020	171.587	651.237.031	137.334	637.709.923
2 ^ο Τρίμηνο 2020	176.445	712.356.958	147.928	704.632.417
3 ^ο Τρίμηνο 2020	180.405	707.281.620	145.397	694.249.296
4 ^ο Τρίμηνο 2020	158.966	619.203.861	125.747	599.803.417
1 ^ο Τρίμηνο 2021	142.134	528.466.145	108.893	509.743.222
2 ^ο Τρίμηνο 2021	125.504	427.904.312 *	98.695	410.373.565 *
3 ^ο Τρίμηνο 2021	125.373	420.416.363	99.404	407.816.990

* Η μείωση της εκτιμώμενης δαπάνης για την πληρωμή των εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης κατά το 2^ο τρίμηνο 2021 οφείλεται στην απόδοση προκαταβολών σύνταξης σε αιτούντες-δικαιούχους σύνταξης τον Απρίλιο 2021.

Πηγή: e-ΕΦΚΑ και "ΑΤΛΑΣ" Ιουνίου 2021.

Στον κλάδο επικουρικής σύνταξης, ο συνολικός αριθμός εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης εμφανίζεται οριακά μειωμένος στο τέλος Σεπτεμβρίου σε σχέση με τον Ιούνιο 2021, από 125.099 εκκρεμείς αιτήσεις επικουρικής σύνταξης (και εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 224 εκατ. ευρώ) σε 124.461 (και εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 127 εκατ. ευρώ). Οι ληξιπρόθεσμες (εκκρεμείς πάνω από 90 ημέρες) αιτήσεις μειώθηκαν από 102.241 στο τέλος Ιουνίου 2021 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 183,2 εκατ. ευρώ) σε 99.160 στο τέλος

⁹ Δεν περιλαμβάνονται εκείνες που αφορούν συνταξιοδότηση με διεθνείς κανόνες.

Σεπτεμβρίου 2021 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 177,7 εκατ. ευρώ). Στον επόμενο πίνακα φαίνεται η εξέλιξη των εκκρεμών και των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (επικουρικής σύνταξης) στο τέλος κάθε μήνα για το διάστημα Απριλίου – Σεπτεμβρίου 2021, καθώς και η σχετική εκτιμώμενη δαπάνη.

Πίνακας 9 Αριθμός εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων αιτήσεων συνταξιοδότησης (επικουρικής σύνταξης) στο τέλος κάθε μήνα, Απρίλιος – Σεπτέμβριος 2021 (ποσά σε ευρώ)

	Εκκρεμείς συντάξεις	Οφειλόμενο ποσό εκκρεμών συντάξεων (εκτίμηση)	Ληξιπρόθεσμες συντάξεις	Οφειλόμενο ποσό ληξιπρόθεσμων συντάξεων (εκτίμηση)
Απρίλιος 2021	124.274	222.685.581	101.698	182.232.646
Μάιος 2021	125.641	225.136.108	102.342	183.386.630
Ιούνιος 2021	125.099	224.164.047	102.241	183.204.797
Ιούλιος 2021	127.454	228.384.572	104.094	186.525.788
Αύγουστος 2021	126.954	227.488.443	103.813	186.022.085
Σεπτέμβριος 2021	124.461	127.078.237	99.160	177.684.213

Πηγή: e-ΕΦΚΑ

3.2. Κοινωνική πρόνοια

Ο Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ), μέχρι και τον Σεπτέμβριο 2021, έχει καταβάλει 2,5 δις ευρώ, 290 εκατ. περισσότερα από το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2020.

Πίνακας 10 Δαπάνη καταβολής επιδομάτων ΟΠΕΚΑ, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2021, σε ευρώ

	3 ^ο Τρίμηνο 2020	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΝΕΑΜΗΝΟΥ 2020	3 ^ο Τρίμηνο 2021	ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΝΕΑΜΗΝΟΥ 2021
Στέγασης	82.380.394	267.984.606	91.574.045	287.623.525
Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα	145.764.054	453.207.403	146.207.282	496.679.359
Αναπηρικά	211.152.202	619.552.001	213.887.981	638.023.125
Ανασφάλιστοι υπερήλικες	34.542.716	103.433.208	20.206.856	62.536.230
Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης υπερηλικών	10.965.196	30.995.243	11.469.028	36.018.190
Γέννησης	36.790.000	69.478.000	37.461.863	112.510.863
Οικογενειακά	364.353.221	665.847.427	373.687.981	675.723.246
Άλλα επιδόματα	2.498.784	8.251.200	2.898.626	11.349.754
ΣΥΝΟΛΟ	888.446.567	2.218.749.088	942.402.431	2.507.428.943

Σημείωση: Στα "Άλλα επιδόματα" περιλαμβάνονται τα επιδόματα στεγαστικής συνδρομής, ομογενών, ορεινών & μειονεκτικών περιοχών, τα έξοδα κηδείας, το επίδομα αναδοχής (από τον Ιούνιο 2021), η συνεισφορά του Δημοσίου στα κόκκινα δάνεια και το επίδομα στα προστατευόμενα τέκνα θανόντων σε φυσικές καταστροφές.

Πηγή: ΟΠΕΚΑ

Ενδεικτικά, κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2021, για προνοιακά αναπηρικά επιδόματα καταβλήθηκαν 638 εκατ. ευρώ και για επιδόματα στέγασης και στεγαστικής συνδρομής περισσότερα από 290,5 εκατ. ευρώ. Για οικογενειακά επιδόματα και επιδόματα παιδιού καταβλήθηκαν περίπου 788,3 εκατ. ευρώ (στα οποία περιλαμβάνονται περίπου 112,5 εκατ. ευρώ για επίδομα γέννησης σε 111.112 δικαιούχους, περισσότερα από 675,7 εκατ. ευρώ ως επίδομα παιδιού και 57.000 ευρώ σε προστατευόμενα τέκνα θανόντων σε φυσικές καταστροφές). Δαπάνη περίπου 496,7 εκατ. ευρώ αφορούσε την καταβολή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, ενώ καταβλήθηκαν περίπου 36 εκατ. ευρώ ως επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης υπερηλίκων και 62,5 εκατ. ευρώ σε ανασφάλιστους υπερήλικες. Η συνεισφορά του Δημοσίου¹⁰ για την προστασία της κύριας κατοικίας οφειλετών (κόκκινα δάνεια) ξεπέρασε τα 2 εκατ. ευρώ και αφορούσε 29.590 δικαιούχους. Στον επόμενο πίνακα φαίνεται αναλυτικά ο αριθμός των δικαιούχων επιδομάτων του ΟΠΕΚΑ, ανά επίδομα ανά μήνα.

Πίνακας 11 Αριθμός δικαιούχων επιδομάτων ΟΠΕΚΑ, Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2021

	1 ^ο Τρίμηνο			2 ^ο Τρίμηνο			3 ^ο Τρίμηνο		
	Ιανουάριος	Φεβρουάριος	Μάρτιος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος
Στέγασης	258.058	265.361	271.644	277.259	281.494	252.668	243.226	245.173	257.953
Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα	263.079	266.495	269.948	273.150	275.754	261.622	230.244	214.990	216.608
Αναπηρικά	168.730	168.817	169.720	170.517	171.248	171.947	172.369	172.269	172.973
Ανασφάλιστοι υπερήλικες	20.904	20.616	20.382	20.157	19.993	19.842	19.640	19.843	19.317
Επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης υπερηλίκων	14.274	14.485	14.821	14.946	15.115	15.205	15.296	15.506	15.624
Γέννησης	12.703	12.660	12.529	12.297	11.420	12.212	12.085	12.758	12.448
Οικογενειακά			627.113		726.536		753.606		762.862
Άλλα επιδόματα	14.121	14.202	11.499	10.874	10.680	10.589	10.710	12.126	11.051

Σημείωση: Στα "Άλλα Επίδομα" περιλαμβάνονται τα επιδόματα στεγαστικής συνδρομής, ομογενών, ορεινών & μειονεκτικών περιοχών, τα έξοδα κηδείας, το επίδομα αναδοχής (από τον Ιούνιο 2021), η συνεισφορά του Δημοσίου στα κόκκινα δάνεια και το επίδομα στα προστατευόμενα τέκνα θανόντων σε φυσικές καταστροφές.

Πηγή: ΟΠΕΚΑ

3.3. Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Σύμφωνα με την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό του πληθυσμού της Ελλάδας που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή

¹⁰ Βάσει των διατάξεων της με αριθ. 39100 ΚΥΑ (ΦΕΚ 1167 Β, 8-4-2019).

κοινωνικού αποκλεισμού¹¹ το 2020 (με βάση τα εισοδήματα του 2019) ήταν 28,9% (περίπου 3 εκατ. άτομα), μειωμένο κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2019 (30% ή περίπου 3,2 εκατ. άτομα), συνεχίζοντας την πτωτική του πορεία από το 2014 (36% δηλαδή 3,9 εκατ. άτομα). Παραμένει ωστόσο σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (22,4% το 2020).

Διάγραμμα 12 Ποσοστό ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη

Ειδικά για τον κίνδυνο φτώχειας, που αποτελεί υποσύνολο του προηγούμενου δείκτη και μετράει το ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα χαμηλότερο από 60% του εθνικού διάμεσου, μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.

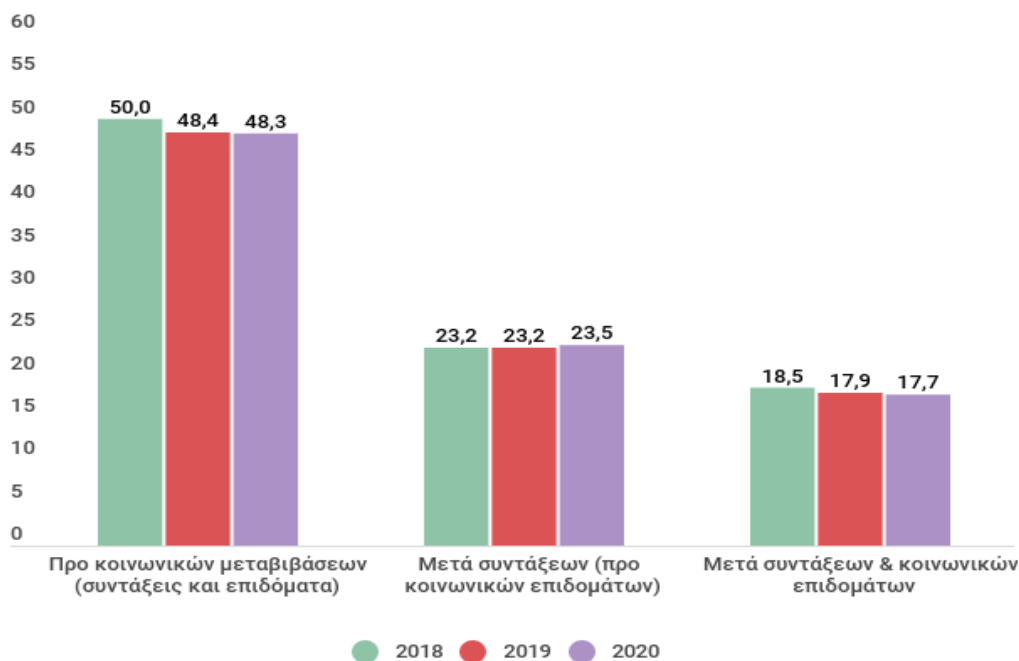
Πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (συντάξεις και κοινωνικά επιδόματα) το ποσοστό είναι 48,3%, ελαφρώς βελτιωμένο σε σχέση με το προηγούμενο έτος (48,4%). Μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις το ποσοστό γίνεται 17,7% (17,9% το 2019), δηλαδή μειώνεται κατά 30,6

¹¹ Ο δείκτης κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι σύνθετος δείκτης που περιλαμβάνει το σύνολο των ατόμων που είτε βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας (ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα χαμηλότερο από το 60% του εθνικού διάμεσου) είτε αντιμετωπίζουν δριμεία υλική στέρηση (αδυναμία κάλυψης τουλάχιστον τεσσάρων από μία τυποποιημένη λίστα συνολικά εννέα καταναλωτικών αναγκών) είτε ζουν σε νοικοκυριά που παρουσιάζουν εξαιρετικά χαμηλή ένταση εργασίας (τα ενήλικα μέλη εργάζονται έως 20% του συνολικού δυναμικού χρόνου εργασίας). Το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών στην Ελλάδα για το 2020 (εισοδήματα του 2019) εκτιμήθηκε σε 17.263 ευρώ, ενώ το διάμεσο συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών εκτιμήθηκε σε 8.781 ευρώ (επομένως, το κατώφλι της φτώχειας είναι 5.269 ευρώ ετησίως ανά μονοπρόσωπο νοικοκυριό και 11.064 για νοικοκυριά με 2 ενήλικες και 2 εξαρτώμενα ανήλικα παιδιά). Οι εννέα τυποποιημένες ανάγκες είναι: *i.* πληρωμή πάγιων λογαριασμών όπως ενοίκιο, δόση δανείου ή λογαριασμοί ρεύματος/νερού κ.λπ., *ii.* πληρωμή μιας εβδομάδας διακοπών, *iii.* διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη ημέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας, *iv.* αντιμετώπιση έκτακτων, αλλά αναγκαίων δαπανών αξίας περίπου 375 ευρώ, *v.* δυνατότητα να έχουν τηλέφωνο, *vi.* δυνατότητα να διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση, *vii.* δυνατότητα να διαθέτουν πλυντήριο ρούχων, *viii.* δυνατότητα να διαθέτουν ΙΧ αυτοκίνητο, *ix.* δυνατότητα για ικανοποιητική θέρμανση το χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι

ποσοστιαίες μονάδες από τις οποίες, 5,8 οφείλονται στην καταβολή κοινωνικών επιδομάτων και 24,8 ποσοστιαίες μονάδες στις συντάξεις¹².

Τον χαμηλότερο κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι (13,0% για την ηλικιακή ομάδα 65+) και τον υψηλότερο τα παιδιά (20,9% στις ηλικίες 0-17), ενώ για την ηλικιακή ομάδα 18-64 το ποσοστό φτώχειας είναι 18,4%.

Διάγραμμα 13 Ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα προ και μετά κοινωνικών μεταβιβάσεων 2018-2020

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί, ότι σύμφωνα με τη σχετική έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ, η οικονομική ανισότητα διευρύνθηκε το 2020 (εισοδήματα 2019), αφού ο λόγος S80/S20 (αναλογία ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του πλουσιότερου 20% σε σχέση με το φτωχότερο 20%) αυξήθηκε σε 5,2 (5,1 το 2019) ενώ ο συντελεστής ανισότητας Gini¹³ (απόκλιση από την ίση κατανομή εισοδήματος) αυξήθηκε σε 0,314 (από 0,310 το 2019).

3.4. Τράπεζες

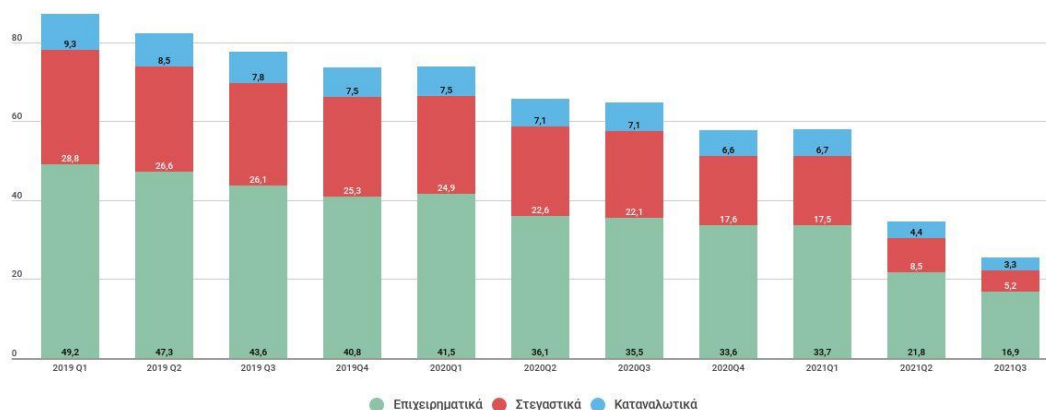
Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), οι ελληνικές τράπεζες σημείωσαν σημαντική πρόοδο στη μείωση των ΜΕΔ, τα οποία διαμορφώθηκαν στο τέλος Σεπτεμβρίου

¹² Ειδικά για την ηλικιακή ομάδα 65+, η καταβολή των συντάξεων μειώνει τον δείκτη φτώχειας κατά 70,5 ποσοστιαίες μονάδες (71,1 το 2019), από 85,3% του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 65+ σε 14,8%.

¹³ Ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος Gini, ορίζεται ως ο λόγος των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού κατανεμημένων ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος, προς το αθροιστικό μερίδιο του συνολικού εισοδήματος όλου του πληθυσμού και παίρνει τιμές από 0 (πλήρης εισοδηματική ισότητα) μέχρι 1 (πλήρης εισοδηματική ανισότητα). Έτσι η τιμή 31,4 (0,314) του δείκτη για το 2020 δείχνει ότι αν επιλεγούν τυχαία 2 άτομα του πληθυσμού, τότε αναμένουμε το εισόδημά τους να διαφέρει κατά 31,4% του μέσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

2021 σε 25,5 δις ευρώ, μειωμένα κατά 39,2 δις ευρώ συγκριτικά με το τέλος Σεπτεμβρίου 2020.

Διάγραμμα 14 Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε δις ευρώ

Τον Σεπτέμβριο 2021 ο λόγος των ΜΕΔ¹⁴ προς το σύνολο των δανείων διαμορφώθηκε στο 16,4% σημαντικά μειωμένος σε σύγκριση με το τέλος Ιουνίου 2021 (21,3%). Ως προς τις επιμέρους κατηγορίες χαρτοφυλακίων, ο λόγος διαμορφώθηκε σε 13,8% για το στεγαστικό, 27,7% για το καταναλωτικό και 16,1% για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο.

Αυτή η μείωση των ΜΕΔ είναι αποτέλεσμα της εφαρμογής του σχεδίου «Ηρακλής» και προέρχεται κατά κύριο λόγο από τις τιτλοποιήσεις των δανείων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η Τράπεζα της Ελλάδος, τα δάνεια που μεταβιβάστηκαν στις Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ) μέχρι και το τρίτο τρίμηνο του 2021 ανήλθαν στα 72,2 δις αυξημένα κατά 10,5 περίπου δις ευρώ σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2021 (5,6 δις επιχειρηματικά, 3,4 δις στεγαστικά και 1,5 δις καταναλωτικά). Επισημαίνουμε, ωστόσο, ότι αυτή η διαδικασία απαλλάσσει τις τράπεζες από τα προβληματικά στοιχεία του ενεργητικού τους, όχι όμως και τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά που εξακολουθούν να οφείλουν αυτά τα ποσά.

3.5. Αποκρατικοποιήσεις

Το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων του ΤΑΙΠΕΔ επηρεάζεται από τις δυσμενείς επιπτώσεις που επιφέρει στην παγκόσμια και εγχώρια οικονομία η πανδημία του κορωνοϊού COVID-19. Σύμφωνα με τις επίσημες ανακοινώσεις υπήρξαν οι ακόλουθες εξελίξεις:

¹⁴ Τα στοιχεία αφορούν σε εντός ισολογισμού δάνεια (προ προβλέψεων) των Ελληνικών εμπορικών και συνεταιριστικών τραπεζών που λειτουργούσαν στην υπό μελέτη περίοδο. Στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) περιλαμβάνονται δάνεια με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών και δάνεια αβέβαιης είσπραξης χωρίς τη ρευστοποίηση εξασφάλισης, ανεξαρτήτως ημερών καθυστέρησης. Δεν περιλαμβάνονται “ανοίγματα” σε χρεωστικά μέσα εκτός δανείων ούτε στοιχεία εκτός ισολογισμού (π.χ. εγγυητικές επιστολές).

Τον Δεκέμβριο:

- Ολοκληρώθηκε η συμφωνία μεταβίβασης του Golf – Βόρειο Αφάντου της Ρόδου στην M.A. Aggelides Hellas με την καταβολή εφάπαξ του τιμήματος των 26,9 εκατ. ευρώ πλέον τόκων.
- Υπεγράφη η σύμβαση πώλησης της ΔΕΠΑ Υποδομών από το ΤΑΙΠΕΔ, εταιρεία μέλος του Υπερταμείου (ΕΕΣΥΠ) και την «Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.» στην Italgas SpA έναντι συνολικού τιμήματος 733 εκατ. ευρώ.

Τον Οκτώβριο:

- Ολοκληρώθηκε η χρηματιστηριακή μεταβίβαση του ποσοστού 16% των μετοχών της ΟΛΠ Α.Ε. στην COSCO SHIPPING (Hong Kong) Co., Limited από το ΤΑΙΠΕΔ. Η COSCO SHIPPING (Hong Kong) Co., Limited κατέβαλλε στο ΤΑΙΠΕΔ το τίμημα των 88 εκατ. ευρώ για το 16% των μετοχών της ΟΛΠ Α.Ε., πλέον δεδουλευμένων τόκων 11,87 εκατ. ευρώ, καθώς και εγγυητική επιστολή ύψους 29 εκατ. ευρώ.